

Un raport realizat de:

CeRe: Centrul de Resurse pentru participare publică

Centrul pentru Inovare Publică

ActiveWatch

ApTI - Asociația pentru Tehnologie și Internet

Centrul FILIA

Asociația MozaiQ

ONG — URI
PENTRU
CETĂȚEAN

STAREA DEMOCRAȚIEI

2024 și puțin din 2025

WWW.STAREADEMOCRATIEI.RO

FACEBOOK.COM/ONGURIPENTRUCETATEAN

Coaliția "ONG-uri pentru Cetățean" este susținută de
Network of European Foundations, prin programul Civitates

CUPRINS

STAREA DEMOCRAȚIEI ÎN 2024: ANUL MARII DEZBINĂRI___5

ANUL ELECTORAL 2024: DE LA ENTUZIASM LA TRAUMA DEMOCRAȚIEI_____9

1.1 Intervenții legislative sub umbra interesului politic_____9

1.2 Digital Services Act (DSA) și alegerile din România_____18

1.3 Campaniile electorale în mass-media_____26

2. ABUZURI ȘI MARGINALIZAREA VOCILOR CRITICE_____29

2.1. Libertatea de exprimare și siguranța jurnaliștilor_____29

2.2 Dreptul la adunări publice_____36

2.3. Intimidare în justiție_____38

2.4 Retorica anti-sorosistă_____42

3. PARTICIPARE ȘI TRANSPARENȚĂ_____45

3.1 Accesul la informațiile de interes public_____45

3.2. Transparență decizională: legiferarea „la urgență” este regula, nu excepția_____46

4. DREPTURI DIGITALE_____50

4.1 Viața privată și protecția datelor personale_____50

4.2 Inteligența artificială și impactul asupra drepturilor omului
51

5. FOCUS 2024: DREPTURILE FEMEILOR, DREPTURILE COMUNITĂȚII LGBTQ+_____52

5.1 Drepturile femeilor și egalitate de gen_____52

5.2 Drepturile comunității LGBTQ+_____56

6. DOZA DE OPTIMISM_____61

6.1. Gala CeRe_____61

6.2. Reforme pentru democrație_____62

6.3. Desemnarea reprezentanților societății civile în Consiliul
Economic și Social_____63

6.4. Măsurarea impactului actelor normative asupra drepturilor
fundamentale_____63

Pentru referințele citate, vă rugăm să consultați linkurile din varianta on-line a Raportului. O puteți descărca pe www.stareademocratiei.ro.

STAREA DEMOCRAȚIEI ÎN 2024: ANUL MARI DEZBINĂRI

Anul 2024 a fost un an prost pentru democrație. A debutat în România sub auspiciile unui „super-an electoral”, o raritate în sistemul electoral național unde toate cele patru tipuri de scrutin – locale, europarlamentare, parlamentare și prezidențiale – urmau să se suprapună, eveniment ce are loc o dată la 20 de ani. Entuziasmul inițial, alimentat de speranța unei revigorări democratice și a unei dezbateri publice substanțiale, s-a erodat treptat, culminând cu ceea ce poate fi considerată cea mai mare traumă a democrației din ultimii 30 de ani: anularea alegerilor prezidențiale de către Curtea Constituțională. Acest eveniment șocant a marcat finalul unui an tumultuos, caracterizat prin intervenții legislative controversate, o degradare a discursului politic și o presiune crescândă asupra vocilor critice și a drepturilor fundamentale.

Traectoria democrației românești în 2024 a fost puternic influențată de manevrele politice asociate calendarului electoral. Guvernul a recurs în mod repetat la ordonanțe de urgență pentru a modifica normele electorale, adesea cu puțin timp înaintea scrutinelor. Deși de fiecare dată a fost invocat

„interesul național”, considerăm că interesele politice ale coaliției de guvernare au reprezentat justificarea reală. Această practică a subminat predictibilitatea și stabilitatea cadrului legislativ electoral și a scăzut încrederea cetățenilor în sistemul de guvernare.

Primul moment politic esențial a fost în iunie, cu alegerile locale și europarlamentare. Decizia Guvernului de a devansa alegerile locale și de a le comasa cu cele pentru Parlamentul European, adoptată prin ordonanță de urgență, a stârnit critici vehemente din partea societății civile. Organizațiile neguvernamentale au contestat atât forma – reglementarea prin OUG în materie electorală – cât și fondul, argumentând că măsura limitează drepturile electorale. Argumentele Guvernului privind economiile la buget și creșterea participării la vot s-au dovedit speculative și nefundamentate științific, participarea rămânând similară anilor anteriori. Mai mult, inițiatorii au ignorat obligația legală de a evalua impactul noilor reglementări asupra drepturilor fundamentale.

Criticile de fond au vizat afectarea dreptului la vot și a libertății opțiunii de vot, invocându-se inclusiv decizii anterioare ale Curții Constituționale care semnalau probleme similare legate de comasarea alegerilor. Încercările de a obține un control al constituționalității asupra întregii ordonanțe au eșuat, Curtea Constituțională pronunțându-se punctual doar pe anumite aspecte. Ulterior, Comisia de la Veneția, într-o opinie publicată

În martie 2025, a criticat dur folosirea OUG-urilor în materie electorală, subliniind subminarea calității legislative și a principiilor democratice.

Sezonul de toamnă a adus o nouă inovație electorală controversată: intercalarea alegerilor parlamentare între cele două tururi ale alegerilor prezidențiale, stabilită tot prin ordonanță de urgență. Decizia a fost percepută ca fiind dictată de interese politice și negocieri în cadrul coalitiei de guvernare. Societatea civilă a avertizat asupra confuziei generate de suprapunerea campaniilor electorale în detrimentul unei alegeri informate și asupra riscului ca Ziua Națională, pe 1 Decembrie (data propusă pentru parlamentare), să fie instrumentalizată electoral. Aceste temeri s-au adeverit, campania pentru parlamentare fiind eclipsată de cea prezidențială, iar complexitatea gestionării perioadelor electorale suprapuse și lipsa de coerență legislativă au fost semnalate de observatori. O problemă majoră a fost lipsa de transparență în finanțarea campaniilor, Autoritatea Electorală Permanentă (AEP) nepublicând date relevante pentru o perioadă semnificativă, ceea ce a permis ca abia târziu să se descopere că un candidat, Călin Georgescu, raportase zero cheltuieli de campanie.

Intervențiile Curții Constituționale au marcat profund peisajul electoral din 2024. CCR a invalidat candidatura Diane Șoșoacă la președinție, introducând noi criterii de „constituționalitate a candidaturii” bazate pe analiza conduitei și declarațiilor publice, o decizie criticată de societatea civilă ca un derapaj iliberal și o depășire a atribuțiilor Curții. Ulterior, CCR a decis renumărarea

tuturor voturilor din primul tur al alegerilor prezidențiale, o hotărâre controversată dată fiind lipsa dovezilor solide de fraudă și suspiciunile că ar viza inversarea rezultatelor pentru locurile doi și trei. Procesul de renumărare, care a durat patru zile, nu a schimbat ierarhia inițială.

Punctul culminant al dramei electorale a fost decizia CCR din 6 decembrie de a anula în întregime alegerile prezidențiale. Această hotărâre a venit în urma deklasificării unor informații de la serviciile de informații, prezentate în ședința CSAT din 28 noiembrie, care semnalau atacuri cibernetice și campanii de dezinformare menite să influențeze corectitudinea procesului electoral, cu menționarea unor actori statali și non-statali, inclusiv Federația Rusă. CCR a invocat vicierea procesului electoral prin încălcarea caracterului liber al votului (dezinformare și promovare agresivă online cu eludarea legislației), afectarea egalității de șanse a competitorilor și încălcarea legislației privind finanțarea campaniei de către un candidat. Decizia CCR, deși aparent bazată pe rapoarte declasificate, a fost criticată ulterior de Comisia de la Veneția pentru că s-ar fi fundamentat exclusiv pe informații clasificate și pentru lipsa audierii candidatului acuzat. Anularea alegerilor a aruncat România într-o nouă rundă de alegeri prezidențiale în primăvara anului 2025, precedată, previzibil, de o nouă ordonanță de urgență pentru organizarea acestora, adoptată cu aceeași lipsă de transparență și consultare.

Campaniile electorale din 2024, reflectate în mass-media, s-au caracterizat printr-o atmosferă electorală slab conturată,

dominată de dispute politice sterile, cu excepția perioadei post-primul tur al alegerilor prezidențiale. Afișajul electoral restricționat în campanie, dar liber în rest, și dispariția evenimentelor publice directe au accentuat distanța dintre politicieni și electorat. Presa tradițională a continuat declinul în vizibilitate și încredere, afectată de finanțarea masivă din partea partidelor politice, în timp ce social media și influencerii au câștigat teren. Anularea alegerilor a intensificat polarizarea, iar dezbaterea publică a fost adesea deturnată de teorii conspiraționiste. Contextul internațional, inclusiv alegerile din SUA și victoria lui Trump, a oferit un impuls „suveraniștilor” români.

Pe lângă tumultul electoral, anul 2024 a adus în prim-plan și o serie de abuzuri și tentative de marginalizare a vocilor critice. Libertatea de exprimare și siguranța jurnaliștilor au fost puse sub presiune prin intervenții ale poliției pentru postări pe rețelele sociale și prin acțiuni ale procurorilor, precum filajul jurnaliștilor de investigație sau solicitările de a preda documente confidentiale. Jurnaliștii s-au confruntat cu amenințări și încercări de discreditație, mai ales în contextul ascensiunii extremei drepte. Dreptul la adunare publică a rămas reglementat de o lege învechită, iar cazuri punctuale au demonstrat cum autoritățile locale pot restricționa nejustificat acest drept. Procesele strategice împotriva participării publice (SLAPP) au continuat să fie folosite ca instrumente de intimidare împotriva jurnaliștilor și activiștilor, în special în litigii de mediu. Transpunerea Directivei europene anti-SLAPP este în curs, dar proiectul de lege actual nu acoperă toate formele de SLAPP,

precum cele din contencios administrativ sau penal. Retorica anti-Soros, anti-progresistă și anti-globalistă, amplificată de ideologia MAGA și preluată de politicieni și media, a vizat jurnaliști, activiști și ONG-uri, contribuind la radicalizarea discursului public și la o creștere a amenințărilor și agresiunilor.

Transparența decizională a continuat să fie o problemă majoră. Abuzul de ordonanțe de urgență a persistat, Guvernul devenind principala instituție de legiferare, ocolind Parlamentul. Legiferarea „la urgență” a devenit regula, nu excepția, iar modificările aduse legii transparenței încă din 2022, sub pretextul războiului din Ucraina, și rămase în vigoare, au permis autorităților să eludeze procedurile standard de consultare publică. Ineficiența Parlamentului, cu un număr uriaș de propuneri legislative blocate, a contribuit la această situație.

În domeniul drepturilor digitale, evenimentele din jurul alegerilor prezidențiale au scos în evidență importanța critică a Regulamentului UE privind serviciile digitale (DSA) și vulnerabilitățile legate de manipularea pe marile platforme online. Campania electorală a candidatului Călin Georgescu, caracterizată printr-o creștere exponențială a vizibilității pe TikTok cu costuri declarate zero, a ridicat semne de întrebare privind utilizarea de conturi false, promovare coordonată de conținut nemarcat și exploatarea algoritmilor. Decizia CCR de anulare a alegerilor a menționat explicit manipularea tehnologiilor digitale și inegalitatea creată între candidați. Pregătirea pentru noile alegeri din 2025 a fost marcată de

aceleași carențe în aplicarea DSA și de măsuri legislative pripite care au generat noi îngrijorări privind libertatea de exprimare.

Drepturile femeilor și egalitatea de gen, deși vizibile în discursul public, au fost adesea instrumentalizate politic. Reprezentarea politică a femeilor a rămas extrem de scăzută, iar campaniile electorale au fost marcate de discursuri sexiste și misogine. Accesul la sănătate reproductivă, inclusiv la avort, a continuat să fie îngreunat, pe fondul creșterii influenței mișcărilor anti-gen. Comunitatea LGBTQ+ s-a confruntat cu o intensificare a retoricii homofobe și transfobe în campaniile electorale și cu o stagnare legislativă privind recunoașterea drepturilor, în ciuda unor decizii CEDO și CJUE favorabile.

În acest context mai degrabă pesimist, raportul propune și o „doză de optimism”, menționând acțiuni civice sau procese de politici publice cu impact pozitiv. Se remarcă o creștere a participării cetățenilor în procesele de luare a deciziilor publice, evidențiată de inițiativele premiate la Gala Premiilor Participării Publice, eveniment organizat de CeRe. Implementarea unor reforme asumate prin PNRR, precum Strategia națională privind datele deschise și Strategia pentru o Guvernare Deschisă, ar putea aduce schimbări pozitive în materie de transparență. De asemenea, succesul societății civile în auto-organizarea alegerilor pentru desemnarea reprezentanților săi în Consiliul Economic și Social, recunoscut de guverne succesive, și adoptarea Ghidului privind evaluarea impactului reglementărilor asupra drepturilor omului reprezintă pași importanți.

Anul 2024 a fost unul de cumpănă pentru democrația românească. Între șocul anulării unor alegeri prezidențiale, persistența practicilor guvernamentale netransparente, erodarea libertăților fundamentale și ascensiunea discursurilor extremiste, semnalele de alarmă sunt multiple și puternice.

În mai 2025, la alegerile prezidențiale reluate, am câștigat un respiro. Vor fi aproximativ trei ani și jumătate până la următoarea rundă de alegeri, cele parlamentare din 2028. Vom evita căderea în autoritarism doar dacă vom ști să folosim acest interval pentru a repara marea dezbinare din societate. Capacitatea instituțiilor de a se reforma, reziliența societății civile și vigilența cetățenilor vor fi cruciale pentru a naviga provocările viitoare și pentru a asigura că democrația românească nu doar supraviețuiește, ci se și consolidează pe principii de transparență, solidaritate, participare și respect neclintit pentru drepturile omului.

ANUL ELECTORAL 2024: DE LA ENTUZIASM LA TRAUMA DEMOCRAȚIEI

În sistemul electoral din România, toate cele patru tipuri de scrutin se suprapun o dată la 20 de ani. Această posibilitate s-a concretizat, pentru prima dată în istorie, în anul 2024, care a primit numele de „super-anul electoral”.

Am intrat cu entuziasm în „super-an” și l-am finaliza cu cea mai mare traumă a democrației din ultimii 30 de ani: Curtea Constituțională a anulat alegerile prezidențiale. Pe traseu, Guvernul a folosit, fără reținere, arma ordonanțelor de urgență pentru a „ajusta” sistemul electoral, după cum au dictat interesele politice ale coaliției de guvernare, iar discursul politic, mutat în online, a devenit tot mai încărcat de ură și divizare.

1.1 INTERVENȚII LEGISLATIVE SUB UMBRA INTERESULUI POLITIC

În 2024, au fost două momente politice esențiale: în iunie, alegerile locale și europene, și în noiembrie-decembrie, alegeri parlamentare și prezidențiale. În ambele situații, normele electorale au fost schimbate de Guvern prin ordonanță de urgență. Și tot în ambele situații, justificarea reală a fost interesul politic al coaliției de guvernare.

Sezonul de primăvară: alegerile locale și europene

La data de 8 martie 2024, Guvernul României a adoptat Ordonanța de Urgență nr.21/2024 privind unele măsuri pentru organizarea și desfășurarea alegerilor pentru membrii din România în Parlamentul European din anul 2024 și a alegerilor pentru autoritățile administrației publice locale din anul 2024. În aceeași zi, actul normativ a fost publicat în Monitorul Oficial al României. A fost ultima zi în care o astfel de decizie putea fi luată, pentru că data alegerilor europene este stabilită comun la nivel european.

Actul normativ a reglementat, în esență, două aspecte: devansarea alegerilor locale din anul 2024 și comasarea acestora cu alegerile pentru Parlamentul European, respectiv unele măsuri pentru îmbunătățirea procesului electoral la alegerile pentru Parlamentul European. Cele două aspecte sunt fundamental diferite și trebuie analizate separat. Pe de o parte, devansarea alegerilor locale și comasarea lor cu cele europene

limitează drepturile electorale. Pe de altă parte, măsurile pentru îmbunătățirea procesului electoral la alegerile pentru PE sunt necesare, având în vedere că Legea privind organizarea și desfășurarea alegerilor pentru Parlamentul European (Legea nr. 33/2007) nu este actualizată, și au un efect pozitiv în ce privește exercitarea drepturilor electorale. Această ambiguitate a permis Guvernului să prezinte actul normativ ca unul pozitiv, concentrându-se doar pe al doilea aspect.

Coaliția ONG-uri pentru Cetățean a criticat adoptarea actului normativ, atât ca formă, adică reglementarea prin OUG, cât și pe fond, pentru limitările aduse drepturilor electorale.

În ce privește comasarea alegerilor, Guvernul a adus două argumente pentru a justifica urgența. Primul argument a fost presupusa economie la bugetul de stat, fără însă a aduce date pertinente în acest sens. Mai mult, Curtea Constituțională respinsese explicit acest argument în Decizia nr. 51 din 25 ianuarie 2012, despre care vom vorbi mai jos. Al doilea argument a fost unul bizar, anume că prin comasarea alegerilor ar urma să crească participarea la vot. Numim acest argument „bizar” pentru că nu s-a fundamentat pe absolut nicio analiză, modelare sau alt instrument științific. A fost o simplă speculație, la nivel de opinie, a inițiatorului. S-a dovedit ulterior că participarea a fost similară cu alte anii anteriori, atât în ceea ce privește alegerile locale, cât și alegerile europene.

Niciunul dintre cele două argumente nu reprezintă o justificare întemeiată în sensul prevăzut de jurisprudența CCR. Curtea Constituțională a criticat adesea lipsa fundamentării propunerilor legislative care vizează schimbarea frecvență sau intempestivă a legislației electorale[1].

Totodată, inițiatorii actului normativ au ignorat cu desăvârșire art. 7 alin. 3¹ al Legii nr. 24/2000 privind normele de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative, care prevede: „Propunerile legislative, proiectele de legi și celelalte proiecte de acte normative vor fi însoțite, în mod obligatoriu, de o evaluare preliminară a impactului noilor reglementări asupra drepturilor și libertăților fundamentale ale omului”. Actul normativ nu a fost însoțit de nicio astfel de analiză, iar secțiunea referitoare la impactul asupra drepturilor fundamentale din Nota de fundamentare a rămas necompletată. Este evident că actul normativ a avut un impact (pozitiv sau negativ) asupra drepturilor și libertăților, de vreme ce se referă la organizarea alegerilor. Ignorarea acestor prevederi specifice ale legii arată disprețul inițiatorului față de drepturile fundamentale ale cetățenilor.

Criticile de fond ale societății civile (spre exemplu, Expert Forum sau Centrul pentru Inovare Publică) au indicat probleme majore asociate noii legislații. În cele ce urmează, vom prezenta pe scurt principalele critici.

Dreptul la vot și libertatea opțiunii de vot au fost afectate.

Prin Decizia nr. 51 din 25 ianuarie 2012, Curtea Constituțională s-a pronunțat asupra unui proiect de lege adoptat de Parlamentul României și care viza comasarea alegerilor locale cu cele parlamentare. Curtea a admis excepția de neconstituționalitate, pentru mai multe motive. Între acestea, Curtea a menționat limitarea dreptului la vot și a liberei exprimări a acestuia ca urmare a procedurii greoaie și numărului mare de buletine de vot. Situația este în mod vădit similară cu cea propusă de Guvern în anul 2024, cu diferența că la aceste alegeri locale și europarlamentare am avut 'doar' 5, nu 6 buletine de vot.

Ca răspuns la critica CCR din 2012, Guvernul a propus de data aceasta creșterea perioadei de vot cu o oră, până la ora 22:00, însă această măsură nu a fost suficientă pentru a compensa deficiențele constatate de Curte. Trebuie menționat și că, suplimentar față de analiza din 2012, la alegerile din 2024 alegătorul a trecut printr-un pas suplimentar, verificarea eligibilității în sistemul electronic, și apoi a trebuit să decidă dacă votează la ambele scrutine, urmând a fi verificat și consemnat pe două liste electorale diferite.

Trebuie menționată și schimbarea procedurilor pentru desemnarea membrilor birourilor electorale. Soluția propusă a fost un compromis între regulile care se aplică alegerilor locale și cele care se aplică alegerilor pentru Parlamentul European. Unul dintre efecte a fost eliminarea din birourile secțiilor de votare a partidelor care aveau reprezentanți în Parlamentul

European, dar nu și în Parlamentul României (este vorba de Partidul Reper și Partidul Drept).

Integritatea procesului electoral a suferit. Guvernul nu a luat în calcul impactul asupra procesului de numărare și raportare a voturilor generat de mărirea duratei perioadei de vot, coroborat cu creșterea semnificativă a complexității procedurilor. În mod obișnuit, după închiderea urnelor la ora 21, membrii birourilor secțiilor de vot au nevoie de câteva ore pentru numărare, apoi președinții secțiilor rămân alte câteva ore în așteptare pentru a preda voturile și logistica la birourile electorale. De altfel, tot în Decizia nr. 51 din 25 ianuarie 2012, Curtea Constituțională notează un alt motiv de neconstituționalitate a legii de comasare a alegerilor: „O asemenea modificare legislativă intempestivă poate fi de natură să creeze dificultăți suplimentare autorităților însărcinate cu aplicarea sa, sub aspectul adaptării la procedura nou instituită și operațiunile de ordin tehnic pe care aceasta le presupune”.

Între dificultățile suplimentare generate de modificarea propusă, am observat presiunea psihologică și oboseala membrilor birourilor secțiilor de vot, care trebuie să lucreze mai multe ore, târziu în noapte, și să rezolve sarcini mai complexe. Nici măcar posibila creștere a numărului membrilor unui birou nu a putut răspunde acestei probleme, pentru că toți membrii trebuie să fie prezenți la numărarea voturilor. Mai mult, toate operațiunile trebuie supervizate de președintele biroului, care este, evident, unul singur.

Din nefericire, realitatea a confirmat temerile. La alegerile locale, în mai multe circumscripții electorale durata procedurilor a fost foarte mare. Cele mai vizibile au fost cazurile Sectoarelor 1 și 3 din București. În orașul Năvodari, alegerile au fost chiar anulate, după ce trei renumărări succesive au condus la rezultate diferite. În ce privește alegerile europene, Partidul Reper a semnalat că în numeroase secții de vot din întreaga țară nu are niciun vot în procesele verbale, deși există cetățeni care afirmă că au votat acest partid. Nu a fost găsită o soluție procedurală pentru a rezolva corespunzător plângerile individuale ale cetățenilor respectivi. Toate aceste probleme, și altele similare, sunt descrise în raportul final de observare al alegerilor al Coaliției VotCorect.

Au fost limitate dreptul la liberă asociere și dreptul de a fi ales pentru membrii partidelor în curs de înființare. Simpla interogare a Portalului Instanțelor de Judecată, la momentul emiterii ordonanței, a arătat că cel puțin 50 de partide politice se aflau în curs de înființare. Având în vedere că durata medie estimată a procedurilor este de câteva luni (chiar mai mult în ultimii ani, din cauza întârzierilor ca urmare a protestelor judecătorilor și grefierilor), pentru aceste partide era o așteptare rezonabilă ca o decizie definitivă să fie pronunțată înainte de luna septembrie, data obișnuită a alegerilor locale.

Ordonanța a generat un risc major ca o decizie de înființare a partidului să vină prea târziu pentru a permite înscrierea în

alegerile ce urmau a fi organizate în luna iunie. Acest lucru a afectat direct drepturile fundamentale ale membrilor acestor partide, care au fost împiedicați să participe la alegeri cel puțin în asocierea dorită de dânșii, dacă nu în mod absolut (pentru că este puțin probabil și cu totul nenatural să identifice în timp scurt un „vehicul politic”).

Evitarea controlului constituționalității și opinia critică a Comisiei de la Veneția

Două organizații ale societății civile (Centrul pentru Inovare Publică, Expert Forum) au solicitat Avocatului Poporului să sesizeze Curtea Constituțională cu privire la aspectele problematice ale ordonanței, descrise anterior.

În același timp, Partidul Reper a contestat în instanță noua procedură de formare a birourilor secțiilor de votare, iar în cadrul procesului a solicitat analiza constituționalității prevederilor. Aceste demersuri au fost acceptate în regim de urgență, datorită contextului electoral, astfel încât solicitarea Reper a ajuns rapid pe masa CCR. Curtea s-a pronunțat strict cu privire la formarea birourilor electorale, pe care a respins-o, ignorând intervenția de tip Amicus Curiae a Centrului pentru Inovare Publică, prin care societatea civilă a solicitat analiza tuturor prevederilor ordonanței.

La scurt timp, folosind pretextul că textul legislativ a fost deja analizat de către Curtea Constituțională, instituția Avocatului

Poporului a respins și solicitările de a sesiza CCR pe marginea celorlalte aspecte semnalate. Astfel, nu a existat un control real al constituționalității legii.

În același timp, Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei a solicitat Comisiei de la Veneția o opinie pe marginea ordonanței de urgență. Comisia a dat curs solicitării, dar în procedură normală, nu de urgență. Astfel, opinia a fost publicat abia în martie 2025. Comisia de la Veneția a subliniat că folosirea OUG „subminează calitatea legislativă, securitatea juridică și principiile democratice, inclusiv principiul separării puterilor”, iar „contrar standardelor internaționale, adoptarea OUG 21/2024 nu a fost nici consensuală, nici rezultatul unei consultări publice adecvate”. De asemenea, Comisia a consemnat criticile privind posibila limitare a unor drepturi fundamentale.

Sezonul de toamnă: alegerile parlamentare și prezidențiale

În prima jumătate a anului, coaliția de guvernare a susținut că alegerile prezidențiale vor avea loc în luna septembrie. Chiar a fost pregătită o ordonanță de urgență în acest sens. După alegerile locale, politicienii s-au răzgândit, și au propus o nouă inovație electorală: intercalarea alegerilor parlamentare între cele două tururi ale alegerilor prezidențiale. Mai mult, alegerile parlamentare au fost propuse chiar pe 1 Decembrie, de Ziua Națională, care în mod obișnuit este una cu o puternică prezență publică a politicienilor. Inevitabil, decizia a fost luată prin ordonanță de urgență, mai exact Ordonanța de urgență a

Guvernului nr.98/2024 privind unele măsuri pentru organizarea și desfășurarea alegerilor pentru Președintele României din anul 2024 și a alegerilor pentru Senat și Camera Deputaților din anul 2024.

Nici posibila organizare a alegerilor în septembrie, nici soluția intercalării nu au fost argumentate într-un mod credibil de guvernanți. Impresia generală a fost că, în fapt, data alegerilor a depins în primul rând de interesele politice, iar decizia finală a fost determinată mai degrabă de negocierile din coaliția de guvernare. Atât timp cât coaliția a anunțat intenția unui candidat comun, data preconizată a alegerilor ar fi fost în luna septembrie. După ce aceste planuri nu s-au concretizat, data a fost aleasă în decembrie.

Problemele ridicate de intercalarea alegerilor

Societatea civilă a reacționat prompt și a arătat că programarea alegerilor parlamentare și prezidențiale în trei duminici consecutive este de natură să creeze confuzie în rândul electoratului, să îngreuneze organizarea procesului electoral și să reducă transparența și coerența acestuia, în mod nejustificat. Organizațiile civice au criticat modul în care partidele politice schimbă datele alegerilor constant și nu țin cont de interesul public atunci când iau astfel de decizii. De asemenea, au semnalat principalele probleme ale propunerii de calendar electoral:

- Reglementarea prin ordonanță de urgență, cu doar câteva luni înainte de organizarea alegerilor, încalcă, încă o dată, constituția și standardele internaționale.
- Organizarea a două tipuri de alegeri intercalate cu reguli și proceduri diferite poate crea confuzie în rândul electoratului.
- Suprapunerea campaniilor electorale afectează posibilitatea alegătorilor de a face o alegere informată, iar subiectele de interes public din programele partidelor, respectiv candidaților sunt mai greu de urmărit.
- Organizarea alegerilor parlamentare pe data de 1 decembrie avea să dea unora dintre candidați prilejul de a folosi festivitățile de Ziua Națională pentru a-și spori vizibilitatea și pentru a influența electoratul.
- Finanțarea campaniilor electorale și raportarea cheltuielilor de campanie aproape concomitent din conturi separate pune presiune atât pe competitorii electorali cât și pe AEP și are potențialul de a reduce transparența semnificativ.

Toate aceste probleme s-au concretizat în timpul campaniei electorale suprapuse pentru cele două alegeri. Rapoartele de monitorizare a alegerilor ale Coaliției Vot Corect au semnalat că programarea alegerilor în trei săptămâni consecutive nu a reușit să separe suficient alegerile prezidențiale de cele parlamentare așa încât cele două campanii să nu se influențeze reciproc și a

creat numeroase probleme organizatorice. Observatorii independenți au menționat complexitatea generată de suprapunerea perioadelor electorale, care a fost dificil de gestionat, dar și lipsa de coerență a legislației electorale cu privire la mai multe etape ale procesului.

Suprapunerea celor două campanii electorale a limitat semnificativ vizibilitatea campaniei pentru alegerile parlamentare. În particular pentru alegerile parlamentare, competiția electorală a fost fundamental afectată de rezultatele primului tur al alegerilor prezidențiale. Suprapunerea alegerilor și decizia CCR de renumărare a voturilor de la alegerile prezidențiale au distras atenția publicului de la alegerile parlamentare și au afectat încrederea publică în procesul electoral, mai arată rapoartele Coaliției Vot Corect.

Între problemele semnalate de observatori, o mențiune importantă se referă la lipsa de transparență a campaniei electorale. Aceasta a fost afectată de faptul că Autoritatea Electorală Permanentă (AEP) nu a mai publicat după 8 noiembrie nicio informație cu privire la veniturile și cheltuielile competitorilor electorali, fără a oferi o explicație. AEP a publicat aceste date doar pe 25 noiembrie, și doar atunci a devenit evident că un candidat, Călin Georgescu, raportase zero cheltuieli de campanie.

Cea de-a doua mare problemă, alături de finanțarea netransparentă, a fost manipularea algoritmilor rețelelor sociale

pentru o campanie electorală ilegală. Împreună, cele două probleme au fundamentat decizia cu privire la anularea alegerilor. Despre chestiunea folosirii improprie a rețelelor sociale discutăm în capitolul despre drepturi digitale.

Intervențiile Curții Constituționale

Curtea Constituțională a României (CCR) este instanța de contencios electoral în cazul alegerilor pentru Președintele României, și doar al acestora. Cadrul legislativ oferă CCR, prin însăși natura sa instituțională, o largă marjă de interpretare a prevederilor legii privind alegerea Președintelui. În anul 2024, Curtea a ales – sau a fost nevoită – să folosească în mod repetat aceste puteri, așa cum arătăm mai jos.

Excluderea din alegeri a candidatei Diana Șoșoacă

Pe 5 octombrie 2024, CCR a decis invalidarea candidaturii pentru Președinte a doamnei Diana Șoșoacă. Hotărârea Curții a fost luată cu majoritate la limită: au fost doar cinci voturi pentru, două voturi contra și doi judecători ai CCR au absentat de la ședință. În motivarea deciziei, CCR a făcut o lungă argumentație filosofică pentru a ajunge la concluzia că „elementele cuprinse în jurământul de credință sunt condiții de eligibilitate și de fond pentru a candida la funcția de Președinte al României, pe care candidatul trebuie să le îndeplinească la momentul depunerii candidaturii sale”, și că „examinarea acestor condiții poate fi realizată numai de Curtea Constituțională”. Curtea a denumit aceste criterii noi, adăugate de ea însăși la lege,

„constituționalitatea candidaturii”. Iar pentru a verifica aceste noi criterii, Curtea a decis să analizeze „conduita” și declarațiile publice ale candidatei. În urma analizei, CCR a hotărât că dna. Șoșoacă nu îndeplinește criteriile, deci nu i se poate permite să candideze.

Coaliția ONG-uri pentru Cetățean a protestat împotriva deciziei Curții Constituționale, care pune la îndoială însăși esența sistemului democratic din România. În nicio democrație consolidată nu găsim situații în care un candidat, nici măcar dintre cei de inspirație fascistă, să fie eliminat din competiție prin astfel de decizii. Coaliția a arătat că nu susține opiniile politice ale candidatei Diana Șoșoacă. Dimpotrivă, a condamnat ferm declarațiile de sorginte fascistă făcute și teoriile conspirației pe care aceasta le promovează în spațiul public. Există organisme și instanțe care pot sancționa astfel de declarații și acțiuni, în conformitate cu legislația în vigoare, care trebuie aplicată respectând principiile statului de drept și drepturi fundamentale, cum ar fi cel la libertatea de exprimare. Prin urmare, decizia CCR reprezintă un derapaj grav pe calea iliberalismului. Rolul CCR este de a veghea respectarea criteriilor de eligibilitate pentru candidați și este o instanță pentru contestații electorale. CCR nu ar trebui să facă judecăți de natură morală bazate pe declarațiile publice ale unui candidat, dacă acesta sau aceasta îndeplinește condițiile de formă și fond.

Solicitarea de a renumăra toate voturile din primul tur al alegerilor prezidențiale

Pe data de 28 noiembrie 2024, Curtea Constituțională a decis renumărarea tuturor voturilor exprimate în primul tur al alegerilor prezidențiale. Această decizie a fost luată în cadrul analizei contestației depuse de candidatul Cristian Terheș la rezultatul alegerilor prezidențiale. Contestația nu a adus dovezi solide cu privire la o presupusă fraudă. Trebuie spus că dl. Terheș nu avea nicio șansă reală de a ajunge în turul doi, fiind absurdă presupunerea că ar putea să primească, după renumărare, câteva milioane de voturi în plus. În schimb, diferența între locurile doi (Elena Lasconi) și trei (Marcel Ciolacu) a fost de doar câteva mii de voturi. A existat de la început suspiciunea că decizia de renumărare a avut în vedere o posibilă inversare a celor două locuri.

Inițial, CCR a solicitat renumărarea în 24 de ore. Autoritatea Electorală Permanentă a răspuns imediat că este imposibil, fizic, să fie renumărate toate cele peste nouă milioane de voturi într-un timp atât de scurt. În cele din urmă, procesul a durat patru zile. În această perioadă, în absența unor prevederi legale clare, autoritățile au refuzat observarea independentă a renumărării. Rezultatul final a confirmat ierarhia inițială a candidaților.

Anularea alegerilor prezidențiale

La 28 noiembrie 2025, Consiliul Suprem de Apărare a Țării (CSAT) a fost convocat de Președintele Iohannis pentru a analiza

informațiile primite de la serviciile de informații cu privire la potențiale riscuri de securitate în contextul alegerilor prezidențiale. Pe baza informațiilor primite, CSAT a constatat că „au existat atacuri cibernetice cu scopul de a influența corectitudinea procesului electoral”. În acest context, CSAT a menționat că „România, alături de alte state de pe Flancul Estic al NATO, a devenit o prioritate pentru acțiunile ostile ale unor actori statali și non-statali, în special Federația Rusă, existând din partea acestora un interes în creștere pentru a influența agenda publică în societatea românească și coeziunea socială”.

În concluzie, CSAT „a cerut autorităților cu atribuții în domeniul securității naționale, celor cu atribuții în buna desfășurare a procesului electoral, precum și organelor de urmărire penală să întreprindă de urgență demersurile necesare, conform competențelor legale, pentru clarificarea aspectelor prezentate în ședința CSAT”.

La 4 decembrie, Președintele României, Klaus Iohannis, a fost de acord cu declasificarea informațiilor prezentate de serviciile de informații române în cadrul ședinței CSAT din 28 noiembrie. Documentele declasificate evidențiază utilizarea tehnologiilor digitale și campanii de informare care ar fi putut submina integritatea alegerilor, inclusiv îngrijorări cu privire la activitățile cibernetice ale actorilor statali și nestatali.

La 6 decembrie, în urma declasificării rapoartelor de informații, Curtea Constituțională a inițiat o nouă evaluare a validității alegerilor prezidențiale pe baza informațiilor nou disponibile și

a decis anularea întregului proces electoral privind alegerea Președintelui României. Curtea Constituțională a acționat din oficiu, invocând autoritatea sa constituțională în temeiul articolului 146 litera (f) din Constituție, pentru a asigura respectarea procedurilor electorale. Curtea a recunoscut că informațiile suplimentare se bazează pe rapoartele declasificate. CCR a constatat că „procesul electoral privind alegerea Președintelui României a fost viciat pe toată durata desfășurării lui și în toate etapele de multiple neregularități și încălcări ale legislației electorale care au distorsionat caracterul liber și corect al votului exprimat de cetățeni și egalitatea de șanse a competitorilor electorali, au afectat caracterul transparent și echitabil al campaniei electorale și au nesocotit reglementările legale referitoare la finanțarea acesteia. Toate aceste aspecte au avut un efect convergent de desconsiderare a principiilor esențiale ale alegerilor democratice”.

Curtea Constituțională a subliniat trei factori cheie care au afectat procesul electoral:

- caracterul liber exprimat al votului a fost încălcat prin faptul că alegătorii au fost dezinformați printr-o campanie electorală în care unul dintre candidați a beneficiat de promovare agresivă, desfășurată cu eludarea legislației electorale naționale și prin exploatarea abuzivă a algoritmilor platformelor de socializare;

- egalitatea de șanse a concurenților electorali a fost afectată, ceea ce reflectă o alterare a însuși dreptului de a fi ales;
- un candidat a încălcat legislația electorală privind finanțarea campaniei pentru alegerile prezidențiale.

La 27 ianuarie 2025, Comisia Europeană pentru Democrație prin Drept (Comisia de la Veneția) a publicat Raportul Urgent privind anularea rezultatelor alegerilor de către Curțile Constituționale, la cererea Adunării Parlamentare a Consiliului Europei. Raportul oferă o analiză a dreptului constituțional comparat general și a standardelor europene și internaționale. Întrebarea se referea la situația din România. Cu toate acestea, raportul subliniază că „nu este de competența Comisiei de la Veneția să intre în faptele cauzei sau în examinarea deciziei Curții Constituționale a României”. Totuși, Comisia de la Veneția critică cel puțin două aspecte esențiale ale deciziei CCR. În primul rând, constată că o astfel de decizie cu impact major nu ar trebui să se bazeze exclusiv pe informații clasificate furnizate de serviciile de informații, ci pe informații disponibile publicului și fundamentate pe decizii ale instanțelor. În al doilea rând, opinia Comisiei de la Veneția critică situația de fapt în care candidatul acuzat, dl. Georgescu, nu a fost audiat și nu a avut o cale de apel la decizia CCR. Revenim la acest episod în capitolul Drepturi Digitale.

Sezonul de primăvară 2025: din nou la alegerile prezidențiale

Prin hotărârea privind anularea alegerilor, CCR a decis și că procesul electoral se va relua de la zero, cu strângerea semnăturilor de susținere și înregistrarea noilor candidați, la o dată stabilită de Guvern cât mai repede. În noiembrie 2024, Guvernul Ciolacu I a refuzat să adopte o astfel de hotărâre, pretextând finalul de mandat. Nici Guvernul Ciolacu II, instalat în decembrie, nu s-a grăbit să stabilească data alegerilor. Din nou, coaliția de guvernare s-a dovedit mai preocupată să găsească o soluție care să o avantajeze, decât una care să respecte legea.

În așteptarea datei alegerilor, Guvernul a intervenit, previzibil, cu o nouă ordonanță de urgență. A fost chiar prima ordonanță din anul 2025, OUG nr.1/2025 privind unele măsuri pentru organizarea și desfășurarea alegerilor pentru Președintele României din anul 2025 și alegerilor locale parțiale din anul 2025.

Societatea civilă a criticat din nou lipsa consultărilor și absența transparenței decizionale, printr-o scrisoare deschisă care critica și procedura și prevederile ordonanței. „Modificarea legii electorale trebuie făcută transparent și fără a afecta drepturile fundamentale ale cetățenilor”, a fost opinia Coaliția ONG-uri pentru Cetățean. Previzibil, opinia a fost ignorată. Revenim la OUG 1/2025 în capitolul Drepturi digitale.

La doar o zi după adoptarea ordonanței, Guvernul a stabilitZ pentru 4, respectiv 18 mai, datele celor două tururi ale alegerilor prezidențiale reluate. Astfel a început sezonul al treilea, neprevăzut în scenariul inițial, al anului electoral. Dar acesta va fi subiectul viitorului raport Starea Democrației în 2025.

1.2 DIGITAL SERVICES ACT (DSA) ȘI ALEGERILE DIN ROMÂNIA

Regulamentul UE privind serviciile digitale (Digital Services Act - DSA) a intrat în vigoare la nivel european în februarie 2024, iar implementarea națională a început din martie 2024. Scopul DSA este de a crea un mediu online sigur, previzibil și fiabil, punând în centrul său respectarea drepturilor fundamentale, inclusiv protecția consumatorilor și libertatea de exprimare.

DSA este practic principală pârghie prin care se pot reglementa marile platforme online, cum ar fi TikTok, Facebook, Google, Instagram, platforme care reprezintă principalul spațiu de comunicare pe internet al românilor.

Importanța rolului marilor platforme (și indirect a DSA) a devenit evidentă după alegerile din 24 noiembrie și mai ales în contextul anulării acestora.

DSA și obligațiile de risc sistemic în campania electorală

Din datele și informațiile publicate de Expert Forum, BROD-EDMO și alte organizații neguvernamentale dar și din unele investigații jurnalistice (citate punctual în cele ce urmează), reiese că mai mulți candidați¹ la alegerile prezidențiale din 26 noiembrie 2024 au folosit diverse metode (cum ar fi *comment spam*, conturi false, conținut coordonat inautentic) care sunt incluse în categoria “acțiunilor de risc sistemic” pentru procesele electorale, așa cum sunt ele definite în contextul Orientărilor Comisiei Europene către mari platforme (VLOPS) cu privire la atenuarea riscurilor sistemice la adresa proceselor electorale în temeiul DSA, publicate în aprilie 2024.

Practic aceste mari platforme (Very Large Online Platforms - VLOPS) cunoșteau riscurile în context electoral și ar fi trebuit să fie pregătite, conform DSA, cu măsuri corespunzătoare. Importanța măsurilor pe care ar fi trebuit să le ia VLOPS a fost reiterată de Comitetul European pentru Servicii Digitale în

¹ De exemplu, campaniile actorilor politici Nicolae Ciucă, PNL, AUR, Georgescu, PSD, Mircea Geoană sunt incluse în raportul TikTok: <https://newsroom.tiktok.com/en-eu/continuing-to-protect-the-integrity-of-tiktok-during-romanian-elections> Întâlnirea lui Mircea Geoană cu Tal Hannan, persoana implicată în dezinformare în alte situații controversate: <https://www.digi24.ro/alegeri-prezidentiale-2024/tal-hanan-israelianul-care-se-afila-in-centrul-scandalului-geoana-lasconi-am-fost-in-romania-2987279> Cazul trolilor care îl promovau pe candidatul Marcel Ciolacu: <https://publicrecord.ro/2024/11/12/cei-70-de-trolli-care-il-lauda-pe-ciolacu-ministrul-digitalizarii-era-sigur-ca-nu-exista/> <https://www.digi24.ro/stiri/actualitate/conturi-ciudate-care-lauda-candidatii-la-prezidentiale-care-este-diferenta-dintre-un-troll-si-un-bot-si-cum-pot-fi-folositi-2990851> <https://www.digi24.ro/alegeri-prezidentiale-2024/scandalul-fermelor-de-boti-val-de-comentarii-negative-la-adresa-elenei-lasconi-in-postari-care-au-legatura-cu-geoana-2987745> Campania FameUp: <https://adevarul.ro/alegeri-prezidentiale-2025/zeci-de-influenceri-de-pe-tiktok-banuiti-ca-fac-2401391.html>

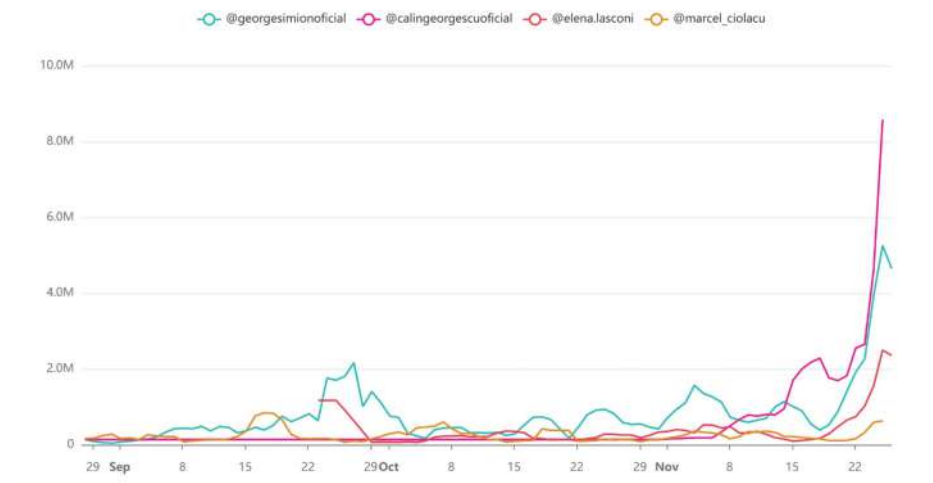
*după ce același acord fusese anulat în 2017 de ministrul muncii de la vremea respectivă, Lia Olguța Vasilescu

Raportul postelectoral privind alegerile europene din iunie 2024.

Dar și autoritățile române ar fi trebuit să știe care ar putea să fie riscurile, să le identifice în timp util și să le raporteze platformelor.

Dar ce s-a întâmplat, de fapt, pe platforme?

În special un candidat (Călin Georgescu) a reușit o “performanță incredibilă”, cu zero costuri, conform propriilor declarații (detalii în raportul “Finanțarea campaniei electorale pentru alegerile prezidențiale II”, publicat de Expert Forum pe 25 noiembrie 2024), în special pe TikTok.

Performanța cu costuri zero. Sursa: Raport BROD-EDMO

În special în ultimele două săptămâni ale campaniei electorale din noiembrie 2024, candidatul în cauză a reușit să își transmită mesajul pe TikTok într-un ritm calificat de observatori drept artificial. Campania acestuia s-a folosit de un mix de acțiuni legale, din zona gri (*cum ar fi cele contrare termenilor și condițiilor platformei, dar nu neapărat ilegale*) și din zona ilegală, care includ forme de inducere în eroare sau înșelare a opiniei publice, incluse în Orientările mai sus amintite.

Raportul Viginium explică în cifre: *“De exemplu, numărul de abonați și numărul de vizualizări pe contul TikTok al lui Călin GEORGESCU au crescut de trei ori între 10 și 24 noiembrie 2024. Hashtagurile asociate candidatului s-au bucurat, de asemenea, de o popularitate fulminantă, așa cum este cazul pentru #calingeorgescu care, potrivit European Digital Media Observatory, a înregistrat peste 73,2 milioane de vizualizări în șapte zile”*.

Astfel, diverse analize și investigații au identificat mai multe acțiuni care au condus la creșterea popularității candidatului Georgescu, în special pe TikTok, dar și pe alte platforme:

- Sute de mii de conturi false, like-uri și urmăritori falși în promovarea coordonată de conținut electoral nemarcat, toate confirmate inclusiv de TikTok după alegeri. Doar raportul oficial al Tiktok menționează în 6 decembrie

+115,000 *fake accounts*, +7,000,000 *fake likes*, +11,000,000 *fake followers*, +1,100 *accounts impersonating presidential candidates*. Cifre care apoi au crescut ca urmare a datelor din 17 decembrie și 7 ianuarie. Trebuie să menționăm că nu toate acestea pot fi legate de un singur candidat.

- Alt set de 27 000 de conturi false (presupus din Turcia) implicate în principal în acțiuni de tip *comment spam* (care intră în categoria de “coordonare a creării de conținut neautentic sau a comportamentului neautentic”, parte din riscurile mai sus menționate);²
- Materiale electorale nemarcate, personalizate de fiecare utilizator pentru a nu fi identificate ca identice de sistemele de blocare TikTok, așa cum arată anchete media;
- Folosirea frauduloasă a sistemelor de promovare a conținutului, așa cum arată raportul oficial TikTok menționat mai sus, dar și investigația Recorder “Marea breșă a TikTok”;
- Promovarea plătită a materialelor electorale distribuite prin conturile mai sus menționate, în ciuda termenilor

² Vezi raport oficial TikTok, ultima actualizare 9 ianuarie 2025 - “We took further action against the network of 4,453 inauthentic accounts that targeted Romanian audiences, (...) . Since our last update, we took additional action to ban 22,764 further accounts deemed to be part of this network. While our review continues, we assess that the inauthentic accounts used fictitious personas to post comments related to the Romanian elections, rather than videos, and that each account had approximately 3 followers on average. Our review indicates that a third-party fake engagement vendor was paid to post these comments. The identity and location of the individual(s) who directed this activity is not known”. <https://newsroom.tiktok.com/en-eu/continuing-to-protect-the-integrity-of-tiktok-during-romanian-elections>

platformei care nu acceptă conținut electoral plătit. Vezi [investigația](#) Mindcraft stories.

- Promovarea netransparentă de către influenceri (cu campanii plătite în afara platformei TikTok), după cum arată și un [Policy Brief al Expert Forum](#), publicat pe 23 noiembrie 2024 sau o [analiză](#) G4Media;
- Plăți informale către persoane care promovau materiale electorale nemarcate (vezi cazul utilizatorului TikTok bogpr). Vezi mai multe detalii din [investigația penală](#), de exemplu cele redată de un articol publicat de Libertatea.

Activități profesionale sau doar cu voluntari?

În primul rând ar trebui reamintit că publicitatea politică este extrem de rigid reglementată în România în perioada campaniei electorale. Conform art. 36 (7) din [Legea 334/2006](#), practic cam orice material care se referă la un candidat poate fi inclus în definiția de “material propagandă electorală” - deci marcarea acestora este obligatorie, ca și limitarea promovării lor la metode transparente, legale și declarate public către AEP. Ceea ce nu a fost cazul materialelor de campanie ale candidatului în discuție.

Evident, anumite activități de promovare - în special offline sau pe alte platforme - au fost făcute cu voluntari reali - coordonați prin grupuri de Telegram.³

³ Un export al discuțiilor de pe grupul de Telegram din Arad al susținătorilor lui CG arată dinamica discuțiilor unui grup real de voluntari - numărul persoanelor implicate fiind sub 100 și fiind active doar în măsura timpului liber.

Totuși, cele mai multe caracteristici ale acțiunilor de promovare a candidatului Georgescu pe platforme, rezumate mai sus, indică că ar fi fost imposibil să fie organizate “exclusiv cu voluntari”, așa cum a pretins candidatul. În același timp, rezultatele promovării pe TikTok, dar și diverse discuții informale cu specialiști în marketing online, inclusiv în rețele sociale, ne indică o activitate profesionistă planificată și implementată ca atare. Acest lucru este dovedit de:

- Utilizarea unei diversități de metode de promovare, cu caracteristici și mesaje specifice pentru un public țintă bine definit demonstrează o strategie de marketing online bine planificată și, apoi, implementată;
- Acțiunile de mai sus nu puteau fi organizate atât de sistematic - atât ca timp, cât și ca frecvență, și fără greșeli majore - decât cu o echipă dedicată de persoane și cu sisteme automatizate, nu bazându-se pe voluntari unde rata de eșec sau de neimplicare este inevitabil mult mai mare;
- Utilizarea predominantă a unui singur *hashtag* (spre deosebire chiar de ceilalți competitori) și lipsa erorilor firești subliniază ideea de coordonare și acțiune profesionistă;
- Folosirea unor stratageme specifice pentru promovarea de conținut viral pe TikTok (în special pe conturi noi, dedicate în acest scop) denotă o cunoaștere bună a marketingului politic pe TikTok. Tot aici intră și folosirea unor conturi

foarte vechi (probabil achiziționate în acest scop) doar în această campanie.

- Este posibilă și folosirea unor tehnici de tip *blackhat* (achiziționarea de falși urmăritori, folosirea de roboți care să genereze și posteze comentarii etc.) pentru a manipula sistemul de recomandare al TikTok, inclusiv ca cifrele (*likes*, *views*) să fi fost măsluite, profitând de lacunele de securitate ale platformei TikTok. Vezi [investigația Recorder](#) citată și mai sus. Acest lucru poate explica cum *hashtag*-ul candidatului ar fi ajuns în top 10 la nivel mondial cu o zi înainte de alegeri.
- Mulți specialiști au emis și ipoteza că o astfel de campanie nu ar fi putut fi făcută de o firmă românească de marketing digital, inclusiv având în vedere numărul mare de persoane implicate masiv pe o perioadă relativ scurtă de timp (3-4 săptămâni). Deci este foarte probabil ca implementarea să implice cel puțin un actor extern (aceiași indicație rezultă și dintr-un [articol](#) recent al Mediapart din mai 2025). Alții au indicat și posibilitatea ca mai multe zeci sau sute de conturi false să fi folosit și plăți de mică valoare pentru a asigura un *boost* al videoclipurilor electorale nemarcate.

O parte din cele de mai sus apar și în rapoarte rapoarte publice (cum ar fi cele desecretizate a ședinței CSAT sau raportul Viginium din Franța).

Ce zice decizia CCR?

Astfel, având în vedere tot acest context descris mai sus, unele din explicațiile [deciziei CCR 32/2024](#) de anulare a alegerilor par a fi mult mai pertinente:

*“Egalitatea șanselor trebuie garantată tuturor candidaților și partidelor și trebuie să stimuleze statul să adopte o atitudine obiectivă și imparțială față de ei și să aplice aceeași legislație în mod echitabil tuturor. **Cheltuielile pentru publicitate electorală pot fi limitate pentru a garanta egalitatea șanselor (...)** Totodată, **egalitatea de șanse trebuie evaluată și prin prisma comportamentului electoral al competitorilor, în privința utilizării rețelelor sociale, a noilor tehnologii, a sistemelor de inteligență artificială și a finanțării campaniei electorale.**”*

*“**Neregularitățile din campania electorală s-au răsfârnt asupra competitorilor electorali, din moment ce au creat o inegalitate vădită între candidatul care a manipulat tehnologiile digitale și ceilalți candidați participanți în procesul electiv.** Astfel, expunerea semnificativă a unui candidat a condus la reducerea direct proporțională a expunerii în media online a celorlalți candidați în procesul electoral.”*

Unde s-a greșit?

Dincolo de a înțelege ce s-a întâmplat, ar fi bine ca pe viitor să nu repetăm greșelile făcute. Pentru că pentru niște alegeri anulate, nu se poate ca nimeni să nu aibă nicio vină. Sau doar candidatul care a încălcat regulile.

Putem să înțelegem reticența instituțiilor publice și a marilor platforme implicate în a-și asuma public un rol defectuos în acest proces. În acest context, este dificil să arăți cu degetul, mai ales când unele acțiuni ale unor autorități publice au existat, dar nu au fost publice, iar majoritatea neregulilor nu pot fi relevate în întregime în lipsa datelor de la platforme și a analizei lor.

Totuși, unele aspecte sunt evidente și suficiente pentru a trage câteva concluzii legate de contextul DSA în procesul electoral din noiembrie 2024:

- Nici autoritățile românești, nici VLOPS implicate nu au fost pregătite pentru un astfel de scenariu de acțiune coordonată, neautentică, iar canalele de comunicare necesare, conforme DSA nu au funcționat;
- Chiar și când au fost sesizate, autoritățile competente au reacționat târziu și aparent nu în formatul specific impus de DSA, ceea ce a dus la o inacțiune sau acțiune târzie din partea unor VLOPS;
- Deși toate VLOPS trebuiau să implementeze măsuri pentru limitarea riscurilor sistemice în contextul alegerilor,

conform Orientărilor Comisiei, este clar că TikTok pare ca nu le-a implementat în mod corespunzător (numim această platformă în special pentru că a fost principala rețea socială vizată de aceste acțiuni). Din păcate, fără mai multe detalii și acces la date, o să fie imposibilă fundamentarea corespunzătoare a acestei opinii, dar în contextul alegerilor din 24 noiembrie a părut evidentă lipsa unor moderatori care să înțeleagă contextul din România, precum și dificultatea platformei de a răspunde la întrebările mass-media.

- Inițiativele anunțate bombastic de anumiți oameni politici cu privire la colaborarea multor instituții publice au fost lipsite de substanță și eficiență. De exemplu, un Memorandum, care presupunea cooperarea a nouă instituții pentru depistarea și eliminarea de conținut ilegal, s-a dovedit a fi praf în ochi. Mai mult, reglementarea prin Memorandum nu doar că nu este posibilă, dar este și ilegală. Mai ales în contextul în care Ministerul Digitalizării, implicat în promovarea Memorandumului, nu avea nicio competență specifică legată de VLOPS.
- Promovarea publică, înaintea alegerilor din iunie și noiembrie - decembrie, a unor idei de tipul - o să dăm conținut jos în câteva zeci de minute - au fost niște dezinformări crase pentru că nu doar că nu au nicio bază legală în spate, dar nici măcar platformele (care nu sunt niște persoane juridice române la dispoziția autorităților

românești) nu pot fi obligate la așa ceva în respectivul cadru normativ.

- Arogarea unor competențe dincolo de lege și folosirea lor exclusiv în scop politic - cum a fost platforma #nofake, care ar fi trebuit să fie *“punct de contact pentru cererile de analiză pe care românii le fac în ce privește falsurile digitale, conținutul denigrator, dezinformările și manipulările online”*. Cu platforma #nofake ministrul digitalizării Bogdan Ivan s-a lăudat insistent, deși nu avea nicio competență legală în a analiza conținut și nici în a trimite raportări. Platforma nu mai este funcțională la ora scrierii acestui raport și nici nu este clar când a fost dezactivată, probabil după ce s-au schimbat ministrul și ministerul.
- Insușirea unui rol instituțional în relația cu TikTok de către ministrul Ivan, inclusiv prin deplasări la sediul acestei companii, fără măcar a informa restul de autorități competente.
- Arogarea unui rol în depistarea și raportarea de conturi false, deși nu avea o astfel de atribuție legală. În plus, la depistarea de conturi false s-a procedat doar pentru anumiți candidați, în condiții neclare, nu însă și în cazul candidatului care a abuzat cel mai mult de slăbiciunile sistemului.

Ce s-a întâmplat pentru pregătirea alegerilor din 2025?

În absența unor rapoarte (chiar și nepublice) dar care să identifice greșelile făcute și să indice ce ar putea să facă mai bine ca următoarele alegeri să nu fie afectate de probleme similare, era greu de crezut că problemele legate de aplicarea defectuoasă a DSA vor putea fi remediate într-un timp atât de scurt. La ora finalizării a acestui raport (imediat după încheierea campaniei electorale din 2025) pare că autoritățile sunt iarăși prinse nepregătite pentru probleme similare (acțiuni coordonate și/sau automatizate de conturi, conținut sau reacții inautentice politice), în schimb acționează fără discernământ și căzând în extrema limitării libertății de exprimare, în cazurile punctuale care le sunt sesizate.

Mai mult, deși societatea românească a cerut explicații publice suplimentare, comunicare adecvată dar și transparență și claritate, în fapt lipsa acestora a continuat să sufocă spațiul public și să creeze teren propice pentru propagarea unor teorii conspiraționiste, de multe ori bazate pe jumătăți sau sferturi de adevăr.

Astfel, sincope majore au apărut imediat după alegerile prezidențiale din noiembrie 2024 și au continuat pe parcursul campaniei electorale pentru alegerile prezidențiale din 4/18 mai 2025. Fără a face o analiză aprofundată a perioadei campaniei electorale din 2025, iată câteva exemple de acțiuni instituționale din primele luni ale lui 2025 , care ilustrează opinia

noastră că autoritățile acționează heuripist și limitând drepturi fundamentale:

- Cereri intempestive de blocarea a unor întregi rețele sociale (în special TikTok), în lipsa unor analize obiective sau a respectării unui cadru legal adecvat. *Coaliția ONGuri pentru Cetățean* a reacționat, arătând că blocarea unei rețele sociale este mult peste competențele legale ale ANCOM și că o astfel de măsură ar fi vădit disproporționată.
- Adoptarea unui cadru legal specific pentru noile alegeri prezidențiale printr-o ordonanță de urgență (OUG 1/2025), în mai puțin de o zi și fără vreo dezbatere publică. Din informațiile pe care le avem, pare că ordonanța a fost elaborată și fără consultarea tuturor autorităților competente, aspect criticat inclusiv de Comisia de la Veneția.
- Nu doar felul în care a fost adoptată ordonanța menționată (OUG 1/2025) a fost problematic, ci și fondul acesteia. Așa cum organizațiile noastre au arătat, ordonanța conține aspecte care pot afecta drepturi fundamentale (libertatea de exprimare), sau care intră în conflict direct cu alte acte normative (ex. Regulamentul DSA sau Legea privind finanțarea partidelor și a campaniilor electorale). De altfel, felul în care Biroul Electoral Central a operat în timpul campaniei electorale din aprilie 2025 a confirmat temerile pe care le-am exprimat cu privire la conținutul OUG

1/2025. Inclusiv dreptul la libertatea presei a fost limitat abuziv de BEC.

- Aceeași excedere a competențelor și același tip de decizii abuzive au putut fi constatate și în ceea ce privește Consiliul Național al Audiovizualului. Într-un comunicat din martie 2025, ApTI și ActiveWatch "constată cu îngrijorare că CNA și-a lărgit de facto jurisdicția la tot conținutul video online, într-un mod abuziv, dincolo de baza legală și, mai mult, a ajuns să ia decizii care echivalează cu acte de cenzură, dispunând ștergerea din online a unor conținuturi protejate de dreptul la libertatea de exprimare sau dreptul la libertatea presei".
- Lipsa de dialog structurat între autorități, clarificarea rolului fiecăruia în procesele electorale (în special în cazurile de activități coordonate cu scop ilegal), dar și lipsa de comunicare adecvată cu publicul larg.

Fără a intra într-o analiză detaliată prezentăm aici două dintre concluziile relevante pentru acest context ale raportului preliminar ODIHR publicate imediat după alegerile din 18 mai 2025:

- "utilizarea persistentă a comportamentului online neautentic, inclusiv pentru amplificarea sau suprimarea mesajelor ambilor candidați, a limitat capacitatea alegătorilor de a face o alegere informată."

- *“BEC a continuat să folosească definiții extinse ale <<actorului politic>> și ale <<conturilor neautentice>>, ducând la un proces decizional inconsecvent. Deși această abordare i-a permis să solicite eliminarea unor conținuturi neautentice, este posibil să fi continuat să exercite un efect de inhibare asupra activismului civic autentic.”*

Și rapoartele detaliate publicate de Expert Forum după turul 1, respectiv, turul 2, al alegerilor prezidențiale, au concluzii similare cu cel al ODIHR.

1.3 CAMPANIILE ELECTORALE ÎN MASS-MEDIA

Așa cum am arătat, în 2024, România a traversat patru campanii electorale: alegerile locale și pentru Parlamentul European, desfășurate simultan pe 9 iunie, urmate de scrutinurile pentru președinție și Parlament, la sfârșitul lunii noiembrie și începutul lunii decembrie. Dacă în secțiunea anterioară am discutat despre intervențiile legislative și efectul acestora, în cele ce urmează vom analiza reflectarea campaniilor electorale în mass-media și impactul asupra democrației.

Aceste campanii s-au remarcat printr-o atmosferă electorală slab conturată, dominată de dispute politice sterile cotidiene. Cu excepția perioadei care a urmat primului tur pentru alegerile

prezidențiale. Pentru alegători, atmosfera electorală a fost aproape imperceptibilă, iar reflectarea sa în mass-media nu s-a diferențiat semnificativ de perioada pre-electorală. Spațiul public a fost marcat de aceleași dezbateri fără substanță, centrate pe declarațiile politicienilor și pe scenarii politice reciclate constant, în loc să abordeze oferte electorale concrete, propuneri de politici publice sau soluții reale la problemele societății.

Dincolo de această dezbatere publică anostă din mass-media tradițională, campaniile electorale au devenit tot mai puțin vizibile în spațiul public în ultimii ani, ca urmare a reglementărilor electorale. Afișajul electoral este strict restricționat în timpul campaniilor, dar relativ liber în perioadele dintre alegeri, creând astfel un paradox: spațiul public este plin de panouri care promovează diverse figuri politice în afara campaniilor electorale, în timp ce, pe durata acestora, prezența lor devine aproape insesizabilă.

De asemenea, evenimentele publice, mitingurile electorale, întâlnirile directe și contactul nemijlocit dintre politicieni și electorat au dispărut aproape complet ca practică politică. Motivele acestui fenomen nu vor fi analizate aici, însă consecința principală a fost o distanțare și mai mare între candidați și alegători, accentuând sentimentul de ruptură dintre clasa politică și cetățeni.

Campania electorală din spațiul audiovizual a fost lipsită de dinamism și atractivitate, urmând aceeași tendință ca și campaniile precedente. Acest aspect reconfirmă declinul presei tradiționale în ceea ce privește încrederea și vizibilitatea, atât din perspectiva publicului, cât și a politicienilor.

Printre cauzele acestui fenomen se numără dezbaterile monotone, prezentate în formate care nu reușesc să capteze interesul publicului, pe fondul unei scăderi generale a audiențelor și al prăbușirii încrederii în mass-media tradițională. Un factor esențial în această prăbușire îl reprezintă finanțarea masivă a presei de către partidele politice, ceea ce a dus la o erodare a credibilității, la formate editoriale lipsite de dinamism și adesea manipulative, reflectând dependența radiodifuzorilor de fondurile politice.

Acest vid creat de transformările în modul de comunicare politică a fost umplut, aproape insesizabil, de prezența tot mai puternică a mesajelor politice în social media. Influencerii au reușit să atragă un interes semnificativ, organizând dezbateri care au avut un succes remarcabil. Multe dintre aceste dezbateri au fost organizate profesionist, respectând sau apropiindu-se de standardele jurnalismului, iar audiențele obținute au depășit, în unele cazuri, ratingurile dezbaterilor difuzate de televiziunile tradiționale.

Rezultatul neașteptat al primului tur al alegerilor prezidențiale, urmat de anularea alegerilor prezidențiale, au zguduit scena politică și au intensificat dezbaterile publice. Nemulțumirea și

frustrarea, firești în rândul societății, s-au reflectat puternic în spațiul mediatic și în sfera politică, fiind considerabil amplificate. Taberele s-au conturat rapid, iar poziționările au devenit evidente. În locul unui dialog constructiv și necesar pe teme de interes public major, discuțiile s-au transformat într-un nou episod de polarizare, dominat de voci mai preocupate de conflict decât de un autentic schimb de idei.

O parte semnificativă a spațiului media s-a poziționat deschis în sprijinul candidatului Călin Georgescu, contestând decizia CCR de anulare a alegerilor prezidențiale. Dezbaterile pe marginea acestei decizii este absolut legitimă, necesară și benefică pentru democrație, iar criticile sunt firești atâta timp cât sunt exprimate cu bună-credință și susținute de argumente solide. Din păcate, însă, multe dintre aceste critici nu s-au bazat pe raționamente juridice, ci au fost construite pe teorii conspiraționiste. Alimentate de o comunicare deficitară a autorităților și de o argumentare slabă din partea acestora, discuțiile au alunecat adesea într-un discurs conspiraționist, în care responsabilitatea pentru anularea alegerilor a fost atribuită fie establishment-ului politic intern, fie unor forțe externe, precum serviciile de informații, George Soros, Uniunea Europeană sau administrația Biden.

Contextul electoral din România nu poate fi analizat fără a lua în considerare alegerile din SUA și rezultatele în parte similare, precum victoria lui Trump și ascensiunea extremei drepte în România. Succesul lui Trump și discursul asociat MAGA au oferit suveraniștilor din România un aliat și o formă de legitimare de

care aveau nevoie. În plus, asumarea unei poziții pro-Trump a devenit, pentru unii dintre acești actori politici, o modalitate de a se distanța de acuzațiile privind presupusele legături cu Rusia.

Reglementările privind emisiunile electorale

O temă controversată au reprezentat reglementările adoptate de CNA cu privire la emisiunile care pot fi difuzate pe durata campaniilor electorale. Astfel, radiodifuzorii au avut posibilitatea de a difuza trei tipuri de emisiuni electorale, anume: emisiune informativă (știri), emisiune de dezbatere, emisiune de promovare electorală.

Controversa a fost iscată de posibilitatea deschisă de reglementările electorale ca radiodifuzorii să încaseze bani din partea partidelor politice pentru accesul competitorilor electorali în emisiuni găzduite de jurnaliștii posturilor de radio și tv. Singura campanie pentru care reglementările nu permit ca astfel de emisiuni să se desfășoare contra cost, a fost cea pentru alegerile locale.

ActiveWatch a argumentat că radiodifuzorii privați ar trebui să poată încasa bani de la competitorii electorali doar pentru acele emisiuni de promovare electorală la care nu există nicio contribuție editorială din partea posturilor de radio și televiziune.

ActiveWatch a considerat că finanțarea de către competitorii electorali a programelor jurnalelor de știri și a programelor de actualități politice (inclusiv interviurile și alte formate editoriale similare) este interzisă de Legea audiovizualului, în concordanță cu prevederile Directivei Serviciilor Media Audiovizuale.

Înainte de alegerile parlamentare și prezidențiale de la finalul anului 2024, ActiveWatch a propus ca astfel de emisiuni – în care accesul candidaților se face contra cost – să fie marcate ca „publicitate politică”, ceea ce ar fi ajutat la o informare mai corectă a publicului în legătură cu conținutul acestor emisiuni. Propunerea nu a fost acceptată de Consiliu. În schimb, după experiența alegerilor prezidențiale anulate în 2024, reglementările electorale pentru alegerile prezidențiale din 2025 au fost modificate, iar aceste emisiuni au avut marcaje de publicitate politică.

2. ABUZURI ȘI MARGINALIZAREA VOCILOR CRITICE

2.1. LIBERTATEA DE EXPRIMARE ȘI SIGURANȚA JURNALIȘTILOR

Abuzuri ale autorităților în ce privește libertatea de exprimare

- Intervenții ale poliției pentru mesaje postate pe rețelele sociale

Poliția a continuat să aplice măsuri împotriva unor cetățeni pentru postările/mesajele distribuite pe platformele sociale. Precedentul stabilit în ianuarie 2024 prin acțiunea abuzivă îndreptată activistei Angi Șerban (descrisă în raportul Starea Democrației 2023) a fost urmat în 2024 și 2025 de alte intervenții, unele dintre ele terminate cu sancțiuni, altele având rolul de a avertiza persoanele vizate de consecințele legale/cadrul legislativ.

În data de 23 noiembrie 2024, ziua premergătoare alegerilor prezidențiale, polițiștii au efectuat mai multe vizite la domiciliul

unor cetățeni care au/ar fi postat diferite mesaje cu caracter politic sau electoral, faptă interzisă de legislația electorală. Conform legii pentru alegerea Președintelui României *“continuarea propagandei electorale după încheierea acesteia, precum și sfătuirea în ziua votării a alegătorilor la sediul secțiilor de votare să voteze sau să nu voteze un anumit candidat”*, este contravenție (Legea 370/2004, art. 55, litera t). Totuși, în opinia noastră, postările în discuție cu greu pot fi considerate a încălca legea. Poliția a informat că au fost aplicate 119 sancțiuni pentru continuare a propagandei electorale, dintre care 82 de avertismente și 37 de amenzi.

În februarie 2025, polițiștii din București au efectuat trei vizite consecutive la domiciliul unui cetățean care a postat pe Facebook un mesaj pamflet la adresa ministrului de interne, Cătălin Predoiu. Poliția a invocat Legea nr. 61/1991 pentru sancționarea faptelor de încălcare a unor norme de conviețuire socială, a ordinii și liniștii publice pentru intervenția sa. Poliția nu a aplicat nicio sancțiune, susținând că rolul vizitelor a constat în a informa autorul postărilor de cadrul legal.

Potrivit articolului 2 al Legii nr. 61/1991, *„Constituie contravenție săvârșirea oricăreia dintre următoarele fapte, dacă nu sunt comise în astfel de condiții încât, potrivit legii penale, să fie considerate infracțiuni: săvârșirea în public de fapte, acte sau gesturi obscene, proferarea de injurii, expresii jignitoare sau vulgare, amenințări cu acte de violență împotriva persoanelor sau bunurilor acestora, de natură să tulbure ordinea și liniștea*

publică sau să provoace indignarea cetățenilor ori să lezeze demnitatea și onoarea acestora”.

Coaliția ONG-uri pentru Cetățean a condamnat acțiunea Poliției, considerând că este „neîntemeiată, disproporționată în raport cu fapta și de natură a naște suspiciuni legitime cu privire la scopul urmărit. Având în vedere calitatea persoanei vizată de postare, ministrul Cătălin Predoiu, vizita la domiciliu poate fi interpretată ca un act de intimidare menit mai degrabă a proteja imaginea conducătorului MAI decât un demers legitim de aplicare a legii.”

Astfel de vizite, chiar și atunci când nu sunt urmate de sancțiuni, pot fi interpretate ca acte de intimidare. Poliția nu a oferit alte justificări pentru necesitatea acestor vizite în afară de existența unor sesizări venite de la cetățeni și necesitatea efectuării unor verificări, fără a lămuri de ce verificarea nu ar putea consta într-o lectură și analiză atentă a mesajelor care fac obiectul sesizărilor și a stabili dacă acestea ies sau nu din sfera legii.

- Un cetățean amendat pentru că a sunat la 112 pentru a sesiza o presupusă defrișare ilegală

În luna iulie 2024 un cetățean a alertat autoritățile și mass-media pentru tăieri ilegale de copaci pe un teren privat catalogat ca spațiu verde. În urma demersurilor cetățeanului, proprietarul a fost amendat pentru că doborâse peste 20 de arbori de pe respectivul teren fără a deține avizele de defrișare necesare. O lună mai târziu, același cetățean a observat o echipă dotată cu

drujbe intrând în același spațiu. Având experiența de cu o lună înainte, cetățeanul a suspectat alte tăieri ilegale și a apelat iar numărul de urgență 112. Cercetările poliției au indicat că echipa respectivă era acolo pentru igenizare, iar apelul cetățeanului a fost considerat abuziv. Cetățeanul a fost amendat cu suma de 20.000 lei, deși precedentă defrișare ilegală pe care o observase în același spațiu îi justifica apelul la 112. (detalii în relatarea G4Media)

Libertatea presei pusă în pericol de autoritățile române

Procurorii au reprezentat una din principalele amenințări la adresa libertății presei în ultimii ani. Operațiunile de supraveghere sau solicitările adresate jurnaliștilor să își dezvăluie sursele sau să predea documente confidențiale pun în pericol atât dreptul la viață privată, cât și dreptul profesional la protecția surselor și le pot compromite credibilitatea, relația cu sursele sau activitatea profesională.

- Jurnaliști de investigație filiați de procurorii DNA Iași

Jurnaliștii de investigație Victor Ilie și Luiza Vasiliu, au dezvăluit pe 17 martie 2025 că, în anul 2023, în perioada în care lucrau în redacția Rise Project, au fost filiați de o echipă operativă de la DNA Iași. Pe lângă măsurile de supraveghere fizică, filaj, fotografiere, telefonul jurnalistului Victor Ilie a fost ascultat timp de două luni. Mai grav, DNA Iași, a continuat supravegherea și a cerut extinderea mandatului care l-a vizat pe acesta, chiar și după ce a aflat dincolo de orice dubiu că este jurnalist. Conform

lui V. Ilie și L. Vasiliu, cel puțin alți trei jurnaliști au fost vizați în mod repetat de astfel de mandate de supraveghere. Rareș Neamțu și Tudor Leahu de la publicația 7 lași au avut deschise două astfel de dosare la DNA Iași, încheiate cu clasare. Într-unul dintre aceste dosare a fost vizat un al treilea jurnalist din redacție, Andrei Viliche.

În toate cazurile, mandatele s-au bazat pe plângeri formulate de subiecții anchetelor jurnalistice.

Cazul a stârnit o reacție dură din partea unor organizații europene și internaționale care apără drepturile jurnaliștilor. Acestea au considerat că operațiunea de supraveghere „pare să fi fost disproporționată și lipsită de o justificare adecvată, reprezentând o amenințare gravă la adresa protecției surselor și a libertății presei în România”.

- Procurorii DIICOT cer jurnaliștilor să le predea documentările efectuate

Într-un alt caz, procurorii DIICOT Caraș Severin au emis în luna iulie o ordonanță prin care le-au solicitat jurnaliștilor din redacția Rise Project să predea către organele de urmărire penală informațiile obținute din documentările jurnalistice. Jurnaliștii publicaseră anterior o serie de investigații referitoare la rețelele de trafic de migranți, iar investigația jurnalistică a avut loc în paralel cu cea a procurorilor. Informațiile publicate de Rise Project arată că unul dintre cei anchetați pentru trafic de migranți este rudă cu șeful Brigăzii de Combatere a Crimei

Organizate (BCCO) Timișoara, unitate care sprijină investigațiile DIICOT, dar și existența unor legături de rudenie și prietenie dintre șeful rețelei și alți angajați ai MAI. În urma protestelor venite din partea organizațiilor care apără libertatea presei, DIICOT a infirmat ulterior ordonanța respectivă invocând motive procedurale.

- Directorul Bibliotecii Naționale divulgă subiectul unei documentări

Într-un mesaj postat pe pagina personală de Facebook, directorul interimar al Bibliotecii Naționale a României, Adrian Cioroianu, a făcut public scopul și subiectul documentării pe care jurnalista Emilia Șercan o făcea în acel moment accesând documentele instituției. Șercan venise la BNaR pentru a documenta un posibil plagiat în teza de doctorat a politicianului Mircea Geoană. Documentele consultate (de jurnalist și de orice cetățean) la BNaR, sunt supuse unui regim de confidențialitate, conform legislației și regulamentelor interne ale instituției.

Cioroianu i-a amenințat, în conversații publice, pe toți cei care ar putea sesiza probleme de interes public legate de activitatea acestei instituții, fie ei avertizori de integritate, utilizatori ai serviciilor bibliotecii sau orice alte persoane.

În martie 2025, Adrian Cioroianu a fost trimis în judecată de către Parchetul de pe lângă Tribunalul București, fiind acuzat de divulgarea informațiilor secrete de serviciu sau nepublice.

Siguranța jurnaliștilor

- Jurnaliști amenințați de un apropiat al primarului municipiului Ploiești

În ședința Consiliului Local al municipiului Ploiești din 28 februarie 2024, un apropiat al primarului Andrei Volosevici a amenințat, înjurat și a încercat să agrezeze mai mulți jurnaliști prezenți la respectiva ședință, fiind oprit doar de intervenția unor consilieri locali și a forțelor de ordine. Persoana care i-a agresat pe jurnaliștii Victor Preda de la Actualitatea Prahoveană și Harry Ștefan de la NecenzuratPh este Fernando Scoruș, tatăl unuia dintre consilierii de cabinet ai primarului Volosevici. Acesta mai manifestase anterior un comportament agresiv la adresa unor consilieri locali, a reprezentanților presei sau a unui fost primar al Ploieștiului. IPJ Prahova l-a sancționat pe Fernando Scoruș cu 200 de lei amendă pentru incidentul din 28 februarie. Complicitatea fostului primar cu acest comportament agresiv este evidențiată și de reacția sa la incidentele din 28 februarie când a declarat că responsabilitatea menținerii ordinii la ședințele Consiliului Local nu îi aparține și că „și jurnaliștii mai denaturează realitatea”.

- Încercare de discreditare a jurnaliștilor în cazul unei investigații media

Perioada premergătoare campaniei pentru alegerile prezidențiale a fost marcată de un incident în care unul din candidați a lansat un atac bazat de informații false la adresa unui

jurnalist de investigație. La începutul lunii octombrie 2024, Mircea Geoană, fost secretar general adjunct al NATO l-a vizat și a încercat să discrediteze public pe jurnalistul Attila Biro de la Context.ro, precum și organizația Organized Crime and Corruption Reporting Project (OCCRP), ca reacție la investigațiile publicate de aceștia. Jurnalistul a făcut parte din echipa OCCRP care, pe 1 octombrie, a dezvăluit că fostul șef de campanie al lui Geoană ar fi avut legături de afaceri cu un propagandist rus. Mircea Geoană a respins acuzațiile care i-au fost aduse și a calificat investigația jurnalistică drept „o linie roșie ce marchează o interferență neautorizată a unei puteri străine în procesul democratic din țara mea”. El a cerut intervenția „instituțiilor specializate din România” pentru a investiga ceea ce a numit „o tentativă de compromitere a unui fost oficial NATO și posibil viitor președinte al României”. Totodată, el a acuzat publicația Context.ro că ar fi „finanțată de oligarhul Hodorkovski” și a afirmat că jurnalistul Attila Biro „a fost acuzat în presa din Bulgaria și din alte state europene că ar fi implicat într-o presupusă tentativă de asasinat asupra procurorului general al Bulgariei” – referindu-se la o campanie de discreditare lansată în 2023 împotriva lui Biro și a doi jurnaliști bulgari. Biro a dezmințit afirmațiile lui Geoană, iar mai mulți jurnaliști români și organizații și-au exprimat sprijinul pentru reporter.

- Ascensiunea politică a candidaților și formațiunilor de extremă dreaptă a fost însoțită de o creștere a manifestărilor agresive.

Încă din luna decembrie, înainte de anularea alegerilor prezidențiale, am asistat la amenințări explicite care au vizat jurnaliști, activiști civici sau organizații neguvernamentale care apără drepturile minorităților sau grupurilor vulnerabile.

Jurnalistul Dragoș Pătraru, realizatorul emisiunii „Starea nației”, a declarat că el și familia sa au fost amenințați imediat după alegerile prezidențiale, pe 2 decembrie 2024, de un utilizator de social media: „Dacă te doare tineretul țării și îl vrei în război, ca mamă a unui băiat, îți promit că, dacă se întâmplă asta, te omor cu mâna mea, după ce vă voi oferi mai întâi plăcerea de a vă pierde singurul copil, ucigându-ți progenitura în fața ochilor tăi. Și poți să te duci oriunde în lumea asta, te voi găsi, un ticălos obișnuit și un manipulator ieftin, care nu cunoaște cuvântul „pace” în limbajul guru-lor intelectuali. Și pentru că cei pe care îi iubesc vor ca un om să moară împușcat, îmi doresc ca Dumnezeu, pe care tu îl negi, să facă dreptate și că copiii tăi vor fi primii care vor crăpa, eventual după voi”. Pătraru a declarat că a raportat amenințările la poliție.

Suținători ai candidatului Călin Georgescu au lansat amenințări cu tentă mafiotă la adresa jurnaliștilor publicației Snoop, ca reacție la o investigație care a expus influența rusă în spațiul online din România, legăturile acesteia cu anumite instituții media din România, precum și rolul dezinformării în rețelele sociale – teme promovate inclusiv de candidatul la Președinție.

Într-un articol publicat pe 5 decembrie, Snoop a dezvăluit că Bruno Mihăilescu, liderul organizației Tracia Unită și susținător declarat al lui Călin Georgescu, a afirmat că deține o bază de date cu informații personale despre jurnaliști, că activitatea acestora este atent monitorizată și le-a transmis acestora un avertisment direct: să înceteze „cât timp mai au ocazia”.

Acesta a spus, într-o convorbire cu jurnalistul Victor Ilie de la Snoop, că:

„Sunteți documentați toți, tu nu înțelegi că avem tot despre voi? Tot! Tot, și unde te duci, și ce faci, și ce mănânci, tot. Știm tot. Și de unde vă vin banii, și unde vă duceți.”

“... știm deja cine sunteți, de unde vă vin banii, știm unde stați, ce faceți voi. Tu nu te gândești că sunt niște repercusiuni pentru că aduceți niște calomnii unor oameni care într-adevăr își iubesc nația și poporul și nu mai au cum să scape toți ăștia care ne fac șicane?”

“ ... tu nu știi în ce te bagi, tu nu știi în ce intri acum, că te iei de noi.”

Poliția Capitalei s-a autosesizat, investigând infracțiunea de amenințare, iar dosarul a fost trimis în judecată în primăvara anului 2025.

- Anularea alegerilor prezidențiale în data de 6 decembrie 2024 și numărul mare de voturi obținute de formațiunile politice extremiste la alegerile parlamentare din 8 decembrie au amplificat acest val de agresioni.

Un influencer de extremă dreapta face declarații obscene la adresa soției unui prezentator TV

Pe 16 decembrie 2024, influencerul social media „Makaveli” a făcut comentarii obscene, cu referiri sexuale, la adresa soției unui cunoscut prezentator TV de la Antena3-CNN, Mihai Gâdea. Makaveli a făcut aceste comentarii la finalul audierilor sale de către procurori în legătură cu ancheta privind finanțarea campaniei electorale a candidatului Călin Georgescu. Întrucât mai multe posturi de televiziune transmiteau în direct de la fața locului, comentariile obscene ale influencerului nu au fost cenzurate la început. Poliția l-a amendat imediat pe Makaveli cu 500 de lei pentru „încălcarea normelor de conviețuire socială, a ordinii și liniștii publice”.

Diana Șoșoacă l-a amenințat pe jurnalistul Mihai Gâdea și pe familia acestuia pe social media

Pe 20 decembrie 2024, liderul partidului de extremă dreapta S.O.S. România, Diana Șoșoacă, l-a amenințat pe jurnalistul Antena 3 CNN Mihai Gâdea și pe familia acestuia într-un video publicat pe contul său de Instagram: „Blestemați să fiți voi, 20 de generații! Să cadă praful și cenușa peste voi, peste întreaga voastră rasă și peste toată televiziunea aia abjectă, mizerabilă și

ordinară cu care ați distrus viețile a nenumărați oameni! Nu meritați nici măcar un scuipat! Makaveli a zis că-i dă soției tale ceva? Și din partea noastră, o mulțime de SOS-uri, sper să se înece, și tu, și fiica ta, și toți oamenii tăi! Nimic nu va rămâne neplătit în viața asta. Nu vă voi ierta niciodată”. Parchetul General a deschis un dosar penal în rem pentru agresioni la adresa jurnalistei Antena 3CNN și pentru amenințările la adresa moderatorului tv Mihai Gâdea.

Prima zi a lucrărilor noului Parlament marcată de agresioni la adresa jurnaliștilor

Tot pe 20 decembrie 2024, în prima zi a lucrărilor noului Parlament, reporterii și instituțiile media au fost țintele discursului promovat de partidele extremiste proaspăt intrate în noul legislativ. Diana Șoșoacă și Ana Maria Gavrilă, cele două lidere ale formațiunilor extremiste proaspăt intrate în Parlament au stat la originea acestor manifestări care au avut ca scop umilirea și hărțuirea reporterilor care își desfășoară activitatea acolo. La instigarea Dianei Șoșoacă, s-a alăturat acestor manifestări agresive și un influencer din social media (“Makaveli”), susținător deschis al candidatului de extremă dreaptă la fostele alegeri prezidențiale. De asemenea, Gigi Becali, parlamentar AUR, a smuls microfonul unui jurnalist și a plecat cu el.

- Primele luni ale anului 2025 au fost marcate de o serie de proteste organizate de partidele sau simpatizanții mișcărilor de extremă dreaptă, împotriva deciziei CCR de anulare a alegerilor prezidențiale.

Aproape la fiecare din aceste acțiuni de stradă participanții au amenințat, insultat, agresat sau hărțuit jurnaliștii care documentau sau transmiteau evenimentele.

Pe de 10 ianuarie 2025, mai mulți jurnaliști au fost agresați verbal și fizic de susținători ai extremei drepte, în timpul unui protest desfășurat în București, organizat ca reacție la decizia Curții Constituționale de a anula primul tur al alegerilor prezidențiale din 2024. Reporterul Ioana Corneev și un cameraman de la Digi24 au fost atacați în timp ce transmiteau în direct de la eveniment. Manifestanții au aruncat în direcția jurnaliștilor cu covrigi și sticle de apă și au scandat insulte și amenințări. Într-un alt incident, mașina postului Antena1 a fost vandalizată de participanți. Jandarmeria a identificat și sancționat șapte persoane implicate, iar procurorii au deschis un dosar penal pe numele unei persoane pentru distrugere, dispunând plasarea acesteia sub control judiciar pentru 60 de zile.

Pe 12 ianuarie 2025, un cameraman al postului de știri B1TV a fost agresat de participanții la un protest organizat în București de partidul de extremă dreapta AUR împotriva deciziei Curții Constituționale de a anula primul tur al alegerilor prezidențiale din 2024. Cameramanul a fost împins la pământ și lovit cu pumnul în coaste de către protestatari. Mașina canalului de știri a fost vandalizată, echipa fiind nevoită să se baricadeze în mașină.

Într-un incident separat, un reporter de la canalul de știri Digi24 a fost amenințat, hărțuit și insultat de participanții la protest în timp ce transmitea în direct din mijlocul mulțimii.

Mai târziu în cursul serii, în timpul unei emisiuni la Digi24, liderul AUR, George Simion, a declarat: „100.000 de participanți au participat astăzi la un miting de protest, mulți dintre acești participanți cred că unele televiziuni mint și dezinformează grav. Probabil de aceea au existat derapaje și, tocmai de aceea, persoanele în cauză trebuie sancționate exemplar”.

Poliția a deschis anchete cu privire la aceste incidente pentru infracțiunea de agresiune fizică.

Pe 24 ianuarie 2025, jurnaliștii și cameramanii posturilor Digi24 și Prima TV au fost hărțuiți de participanții la un miting organizat de fostul candidat de extremă dreapta la președinție Călin Georgescu. Mitingul a avut loc în Parcul Tineretului din București, cu ocazia Zilei Unirii Principatelor Române. Jurnalistul Digi24 Valentin Stan transmitea în direct de la fața locului momentul în care Georgescu părăsea parcul. Transmisia în direct a fost întreruptă când protestatarii de la fața locului au devenit ostili și au început să strige „mincinoși”. Conform relatărilor Digi24, protestatarii ar fi tras de camera operatorului Digi24, împiedicându-l să filmeze, și l-ar fi împins pe jurnalist. La fața locului au fost prezenți mai mulți jandarmi, care ar fi urmărit scena fără să intervină. În plus, o echipă Prima TV ar fi fost împiedicată să filmeze de către unii dintre protestatari, care le-au strigat că mint.

Pe 9 martie 2025, mașina postului de știri Digi24 TV a fost vandalizată de protestatari în timpul manifestației din București care a urmat deciziei Biroului Electoral Central de a interzice candidatului extremei drepte, Călin Georgescu, să candideze la alegerile prezidențiale care urmau să aibă loc în data de 4 mai. Protestatarii au răsturnat mașina postului Digi24 TV, pe care se aflau siglele postului. Manifestația a degenerat în ciocniri violente între poliție și protestatari.

Pe 10 martie 2025, procurorii au anunțat că a început urmărirea penală împotriva a patru inculpați pentru tulburarea ordinii și liniștii publice. Inculpații erau suspecți de violențe împotriva Jandarmeriei și de distrugerea vehiculului Digi24.

2.2 DREPTUL LA ADUNĂRI PUBLICE

Din punct de vedere al legislației care reglementează exercitarea dreptului la adunare publică, lucrurile nu s-au schimbat nici în 2024. În România, dreptul la adunare publică este reglementat de o lege făcută imediat după mineriadele din 1991. Legea este învechită și nu ține cont de evoluția tehnologică (internet, rețele sociale), dezvoltarea economică și socială a orașelor sau schimbarea modului de funcționare a administrației. Mai mult, legea restrânge dreptul la liberă exprimare și lasă loc de multiple abuzuri la adresa cetățenilor care doresc să organizeze sau să participe la un protest. Un

proiect de lege pe care Coaliția ONGuri pentru Cetățean îl promovează din 2020 este în continuare blocat în Camera Deputaților. Proiectul propus ar elimina restricții și interdicții excesive, ar clarifica termeni subiectivi, ar elimina disproporționalitatea sancțiunilor față de faptele comise sau disproporționalitatea intervenției forțelor de ordine față de gravitatea faptelor comise.

În timp ce acest proiect de lege este blocat, în mai 2024 Comisia Juridică a Camerei Deputaților a scos din sertar un proiect de lege vechi de peste opt ani, de modificare a Codului penal care propune (re)incriminarea faptei de „Dispreț pentru simbolurile naționale și însemnele României”. Infracțiunea propusă este descrisă astfel: “Prin exprimarea de dispreț pentru simbolurile naționale și însemnele României se înțelege defăimarea acestora sau ofensa adusă acestora:

a) Defăimarea constă în acțiunea prin care se afirmă sau se impută anumite fapte, adevărate sau mincinoase, care aduc atingere reputației simbolurilor naționale și însemnelor României;

b) Ofensa constă în comportamentul jignitor sau insultător la adresa acestora.”

Mai mult, proiectul de lege propune circumstanțe agravante, de natură să afecteze libertatea de exprimare inclusiv în contextul

unor adunări publice: *“Fapta săvârșită în public prin care se exprimă dispreț pentru simbolurile naționale și însemnele României se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă.”*

Chiar dacă nu a mai fost pus pe agenda plenului, proiectul a mai făcut un pas în procesul legislativ și a primit Raport suplimentar favorabil de la Comisia Juridică.

O altă propunere de lege care se află acum în dezbateră Senatului are impact în primul rând asupra protecției datelor cu caracter personal, dar ar putea afecta și dreptul cetățenilor de a participa la adunări publice.

Printre altele, proiectul de lege crește spectrul de date cu caracter personal pe care structuri ale Ministerului Afacerilor Interne, inclusiv Jandarmeria, le pot colecta, prelucra și stoca în baze de date proprii. Acestea includ și date precum imaginea și vocea. Conform aceluiași proiect, MAI va putea accesa, în timp real, imagini video surprinse de sisteme de supraveghere a spațiului public deținute de persoane juridice publice sau private.

Prin propunerea legislativă, sunt introduse noi norme prin care datele conținute în bazele de date ale unor instituții (Poliție de Frontieră, Inspectoratul General pentru Imigrări sau Jandarmeria) pot fi transferate autorităților și instituțiilor publice cu atribuții de ordine publică și securitate națională. Proiectul nu stabilește, însă, garanții referitoare la furnizarea datelor

respective, mai exact scopurile în care se pot transfera anumite date sau necesitatea și proporționalitatea unor astfel de măsuri (așa cum prevede Regulamentul European de Protecție a Datelor).

Proiectul de lege a fost inițiat în decembrie 2023 de un grup de 12 deputați reprezentând Partidul Național Liberal.

Din punct de vedere al practicii în exercitarea dreptului la adunare publică, prezentăm câteva exemple din experiența unor organizații membre sau apropiate ale Coaliției ONGuri pentru Cetățean:

- Conform relatărilor Asociației ACCEPT, “Oradea devine primul municipiu din România care urmează exemplul Poloniei încercând să fie LGBT free.” În luna iulie 2024, Asociația ARK Oradea a făcut demersurile legale pentru notificarea unei adunări publice a comunității LGBTI în Parcul cetății, eveniment parte a Oradea PRIDE 2024. Organizatorii au fost informați de către primărie că evenimentul lor nu poate avea loc întrucât a fost deja aprobată organizarea unui alt eveniment al comunităților baptistă și penticostală. Niciun fel de astfel de eveniment, spun membrii ARK Oradea, nu fusese anunțat public. Organizatorii PRIDE au încercat să identifice alte zone pentru adunarea publică însă primăria a fost tranșantă: adunarea publică nu poate avea loc în niciunul dintre parcurile orașului, povestesc organizatorii.

- În octombrie 2024 a avut loc în București Marșul “Împrună pentru siguranța femeilor”, organizat de Centrul Filia și Rețeaua VIF. Nici aici nu au fost aprobate toate solicitările organizatorilor. Fără motive întemeiate, Comisia pentru avizarea adunărilor publice din cadrul Primăriei București a refuzat punctul de pornire propus de organizatoare - Zona fântânilor de la Universitate. Dreptul la adunare publică a fost mai jos pe lista de drepturi față de dreptul șoferilor de a circula nederanjați în respectiva intersecție, într-o zi oarecare de duminică.
- Tot de trafic s-a lovit și dreptul la adunare publică al comunității LGBTQI+ din București. Aprobarea marșului de protest “Tradiția noastră este iubirea” a fost blocată trei săptămâni de Comisia Tehnică de Circulație, care nu a cedat decât în urma presiunilor Asociației MozaiQ, organizatoarea evenimentului.

2.3. INTIMIDARE ÎN JUSTIȚIE

Transpunerea Directivei anti-SLAPP

Folosite tradițional ca instrumente de intimidare a jurnaliștilor, SLAPP-urile (processe strategice împotriva participării publice) sunt din ce în ce mai utilizate și împotriva activiștilor și organizațiilor neguvernamentale, care, prin demersurile lor civice, ajung să pună în pericol profiturile unor companii. Acțiunile de intimidare constau în solicitări de daune, angajarea

și, ulterior, recuperarea unor cheltuieli de judecată imense, solicitări de dizolvare a organizației sau chiar cereri de urmărire penală. În cele mai des întâlnite cazuri, organizațiile sau cetățenii cer instanțelor să se pronunțe cu privire la legalitatea unor acte ale administrației, însă companiile private pentru care au fost emise respectivele acte devin parte în respectivele procese.

Așa cum arătăm mai jos, luptele în instanță pe probleme de mediu par a fi profund dezechilibrate în favoarea investițiilor cu impact negativ asupra mediului. Unele complete de judecată par a decide arbitrar în defavoarea protecției mediului iar companiile sau instituțiile investesc masiv în apărare, pentru ca apoi să solicite cheltuieli de judecată care depășesc semnificativ capacitatea ONGurilor sau activiștilor de mediu. Acestor probleme li se adaugă discursul public al unor reprezentanți ai statului, de natură să descurajeze apelul la justiție.

România se află în proces de transpunere a Directivei Europene anti-SLAPP, care presupune protecție împotriva proceselor de acest fel. Termenul limită de transpunere pentru statele UE este 7 mai 2026. Principala limită a directivei vine din faptul că se referă la litigii civile cu implicații transfrontaliere, în timp ce în România majoritatea cazurilor sunt naționale, fără o dimensiune transfrontalieră. În același timp, Directiva nu are în vedere alte domenii, precum cel penal sau al contenciosului administrativ. În același timp, într-o altă Recomandare a Comisiei Europene și una a Consiliului Europei, statele membre UE sau ale Consiliului Europei sunt invitate să creeze mecanisme de protecție și în

aceste domenii. De asemenea, Comisia Europeană încurajează statele UE să extindă protecția în procesul de transpunere a directivei și cu privire la cauzele naționale, însă lasă decizia la latitudinea statelor membre. Pe lângă Directivă, există și o Recomandare a Consiliului Europei către statele membre cu privire la combaterea SLAPP, care conține niște garanții extinse în comparație cu directiva.

Un proiect de lege pentru transpunerea Directivei se află în lucru la Ministerul Justiției, iar acesta a fost pus în consultare publică în aprilie 2025, chiar înaintea Sărbătorilor Pascale. În etapa de preconsultare, Ministerul Justiției a preluat în textul proiectului de lege foarte puține recomandări ale organizațiilor neguvernamentale și ale jurnaliștilor care au solicitat garanții suplimentare, majoritatea recomandărilor preluate fiind aspecte de formă.

Proiectul de lege pus în dezbatere vizează și litigiile civile naționale.

În egală măsură, soluțiile legislative sunt diferite în funcție de tipologia cazurilor. Definiția unui caz de SLAPP este cea a unei acțiuni în justiție în care ținta vizată (pârâtul), jurnalist, reprezentant al unui ONG, apărător al dreptului omului este supusă unei acțiuni de intimidare, mai degrabă decât una a valorificării unui drept cu bună-credință, într-un raport disproporționat de forțe și într-un mod șicanatoriu.

În cazul acțiunilor în contencios administrativ, în care asociațiile neguvernamentale urmăresc un interes public și introduc acțiuni în calitate de reclamânți în anularea sau suspendarea unor acte administrative, pierderea unui litigiu presupune suportarea cheltuielilor de judecată de către partea care pierde litigiul. Într-o astfel de situație, suportarea unor cheltuieli disproporționate, lipsa reducerii unor cheltuieli disproporționate sau acțiuni suplimentare ale părților (deseori companii sau alte instituții beneficiare ale aceluia act administrativ) conduc la efecte similare acțiunilor civile de tip SLAPP. De asemenea, în cazul unor plângeri penale șicanatorii împotriva jurnaliștilor sau reprezentanților din mediul ONG, acțiunile pot avea același efect precum cel al unei acțiuni civile, intimidarea țintelor lor, chiar dacă în final, rămân fără un rezultat. În aceste cazuri, proiectul de lege nu prevede măsuri de protecție pentru cei afectați.

Garanțiile propuse se referă la introducerea unei cauțiuni la cererea pârâtului, o procedură accelerată de respingere a cererilor vădit neîntemeiate, sau alte remedii precum publicarea hotărârii judecătorești pe cheltuiala reclamantului, obligarea reclamantului la plata unor despăgubiri pentru prejudiciul cauzat, o amendă judiciară între 10.000 și 100.000 lei sau obligarea reclamantului la plata cheltuielilor de judecată.

În ceea ce privește alte garanții sau forme de sprijin, Ministerul Justiției consideră că sunt deja prevăzute de legislația națională, de exemplu, posibilitatea ca judecătorii să reducă cheltuielile de judecată solicitate (știm deja că, în practică, prevederile

legislației naționale nu prea au ajutat). Considerăm importantă evaluarea eficienței mecanismelor actuale de către Ministerul Justiției pentru o legislație cât mai adecvată, pentru a proteja vocile critice din societate.

Cazuistică SLAPP

Dincolo de legislație, urmărim câteva cazuri punctuale (nu toate se definesc strict ca SLAPPs, însă au aceleași efecte):

- Asociația Ecologică AER Muntenia Sud vs. Clean Tech și Agenția pentru Protecția Mediului într-un proces care a plecat de la poluarea olfactivă și deversările produse de fabrica de prelucrare de deșeuri de origine animală.

Dorina Milea, Președinta Asociației explică cauza în acest video.

În cadrul procesului, Clean Tech a cerut chemare în garanție pentru daune de 20 milioane de euro și înscrierea litigiului în cărțile funciare ale membrilor Asociației. Chiar dacă ulterior compania a renunțat la solicitarea de daune pentru că ar fi trebuit să plătească o taxă de timbru prea mare, membrilor organizației li s-a înscris totuși litigiul în cărțile funciare. Pentru a se elibera de litigiile din cartea funciară, cetățenii au fost nevoiți să facă contestație și încă așteaptă un răspuns.

În decembrie 2024, Tribunalul a respins cererea Asociației, dând câștig de cauză Agenției pentru Protecția Mediului și Clean Tech. Asociația datorează cheltuieli de judecată celor două părți de aproximativ 12.000 RON. Suma pretinsă inițial de Clean Tech

a fost de aproximativ 10.000 euro, însă judecătorul a decis reducerea acesteia.

Dorina Milea, președinta AER Muntenia, povestește că pe tot parcursul procesului, Clean Tech i-a intimidat și umilit pe membrii asociației, cot la cot cu unii reprezentanți ai administrației locale. De altfel, repercursiunile asupra doamnei Milea nu au întârziat să apară. Aceasta povestește că încercările ei de a denunța corupția și perseverența în lupta pentru un mediu curat au condus inclusiv la pierderea locului de muncă.

- One Properties vs. ONGuri și cetățeni din Floreasca Civică

Unul dintre cele mai cunoscute conflicte în instanță este cel dintre mai multe organizații neguvernamentale și compania One Properties. Organizațiile au venit în sprijinul unui grup de cetățeni din cartierul Floreasca și au acționat autoritățile publice în instanță încercând oprirea unei dezvoltări imobiliare cu privire la care existau suspiciuni de nelegalitate și care urma să afecteze negativ calitatea mediului din cartier. În final, dezvoltatorul a avut câștig de cauză în instanță. Compania nu s-a oprit însă aici, ci a mers până la a solicita desființarea ONG-urilor aflate în imposibilitatea de a plăti cheltuieli de judecată fabuloase. Una dintre organizații a fost dizolvată, iar o alta a reușit să se salveze strângând banii pentru cheltuielile de judecată din donații.

Ulterior, în 2022, One United Properties împreună cu partenerii săi, a continuat ofensiva cu un proces îndreptat împotriva

organizațiilor neguvernamentale care, de-a lungul timpului, au contestat în instanță proiectele imobiliare ale companiei. One United a solicitat în cadrul procesului “plata echivalentului în lei a sumei estimate provizoriu la 1 milion de euro, reprezentând prejudiciile materiale și morale suferite ca urmare a abuzurilor de drept substanțial și procesual săvârșite de pârâte”. Din fericire, atât Tribunalul, cât și Curtea de Apel s-au pronunțat în favoarea organizațiilor și au respins cererea companiei. Apelul a fost pierdut definitiv în decembrie 2024 la Curtea de Apel București.

Între timp, însă, One și-a continuat ofensiva printr-un proces deschis în 2023 direct împotriva unora dintre cetățenii din cartierul Floreasca și a reprezentanților organizațiilor care anterior i-au acționat în instanță, cărora le solicită daune de 1 milion de euro pentru îndrăzneala de a se lupta pentru drepturile lor. Cei chemați acum în instanță sunt acuzați inclusiv pentru că au petiționat instituțiile publice și că și-au făcut publice nemulțumirile pe rețele de socializare sau în stradă.

“Ne-am trezit dați în judecată pe persoană fizică pentru niște lucruri care sunt practic constituționale. Ne-au spus că am șicanat autoritățile statului cu petițiile pe care le-am făcut, că am făcut protest. Deci, practic, toate aceste drepturi constituționale ne-au fost imputate și acest lucru este foarte grav”, relatează Cristina Vanea, membră a grupului Floreasca Civică.

La termenul din 8 noiembrie 2024, Tribunalul a decis suspendarea cauzei până la finalizarea procesului anterior

menționat prin care One Properties a acționat în judecată numai ONGurile. Cauza încă nu a fost repusă pe rol.

■ ONE vs. presă

De hărțuire în instanță nu au scăpat nici instituțiile media. Astfel, publicații precum Puterea sau defapt.ro au fost acționate în instanță în 2024 de One United pentru diverse articole publicate de acestea despre activitatea companiei. Sumele cerute drept despăgubire pentru afectarea reputației companiei sau a “încrederii investitorilor” sunt uneori exorbitante (100.000 euro). Fiecare acțiune prin care dezvoltatorul solicită daune a fost însoțită de o altă acțiune prin care compania solicita eliminarea articolelor de pe site-urile publicațiilor, prin intermediul unei ordonanțe președințiale, până la decizia definitivă a instanțelor. Printre motivele invocate de One United în demersurile sale de ștergere a articolelor se află și cel că publicația defapt.ro ar fi „luat în derâdere și a criticat demersurile judiciare ale reclamantei de a dizolva o entitate insolubilă juridic”. De fiecare dată, instanțele au respins ca neîntemeiate cererile depuse de One în acest sens.

Aceste cereri de ștergere a unor articole reprezintă, în fapt, un act de cenzură, care împiedică accesul publicului la informații care pot fi de interes public și limitează nejustificat dezbaterea publică a unor teme de interes pentru societate. De altfel, motivările instanțelor confirmă faptul că articolele au urmărit un interes public.

■ Ieșirile Ministrului Sebastian Burduja

La începutul lunii octombrie 2024, presa a relatat, pe surse, că DIICOT ar fi deschis un dosar de urmărire penală împotriva unor organizații de mediu care se opun unor proiecte din domeniul energiei, la sesizarea depusă de ministrul Energiei, Sebastian Burduja. Conform relatărilor, sesizarea ministrului "vizează presupuse acțiuni prin care actori externi ar încerca să împiedice dezvoltarea unor proiecte energetice precum hidrocentralele". Conform presei, în plângerea ministrului este nominalizată nu numai Greenpeace, ci și alte organizații care au inițiat litigii de mediu se simt vizate. În reacția pe care a avut-o după publicarea articolului, Ministerul Energiei a declarat că "nu poate să confirme sau să infirme existența unui dosar de urmărire penală privind faptele menționate în articolul de presă". În acest context, am aflat cu surprindere de la dl Burduja că ONGurile au atâta forță încât de ele depinde securitatea energetică și implementarea Strategiei Energetice a României.

Ministrul Burduja nu numai că ridiculizează, prin declarațiile sale, lupta pentru un mediu curat, ci acționează, profund nedemocratic, împotriva dreptului organizațiilor de a sesiza instanțele și publicul, cu privire la proiecte nocive pentru mediu.

Citește și reacțiile de protest ale organizațiilor neguvernamentale pe paginile Greenpeace și Agent Green.

Ulterior, în martie 2025, într-o postare pe Facebook, același Ministru continuă încercările de intimidare și amenințare a

ONGurilor. Ministrul incită la răzbunare și "solicită" companiilor naționale din domeniul energiei să "pedepsească" ONGurile care cer instanțelor să se pronunțe cu privire la legalitatea unor proiecte de infrastructură, cerând "daune-interese în quantum maxim". Pe lângă încercarea de intimidare, în comunicarea sa Ministrul alimentează narațiuni toxice îndreptate împotriva sectorului neguvernamental de mediu, insinuând că ONGurile sunt finanțate de Rusia și acuzându-le că lupta lor nu este despre protecția mediului, ci este "despre blocarea dezvoltării naționale și a securității noastre energetice." Acuzele și conspirațiile continuă să populeze pagina de Facebook a ministrului. Citiți și comunicatul de presă transmis de Greenpeace ca reacție la comunicarea ministrului, și solicitarea prin care 75 de ONGuri cer demiterea Ministrului Burduja.

Mesajul transmis de Premierul României la scurtă vreme după cererea de demitere nu este deloc încurajator. În deschiderea ședinței de guvern din 26 martie 2025, Marcel Ciolacu și-a exprimat susținerea pentru Ministrul Energiei și a perpetuat mitul "ONGurilor lui Soros".

2.4 RETORICA ANTI-SOROSISTĂ

Retorica anti-progresistă și anti-globalistă, promovată agresiv de ideologia MAGA, a fost preluată mai întâi de partidele și candidații din zona suveranistă și a explodat după 5 februarie 2025, momentul în care administrația Trump a decis să închidă USAID. Mesajul acestuia a fost preluat de unii jurnaliști,

influenceri și politicieni români, inclusiv de cei care se pretind pro-europeni. Ilustrative sunt inclusiv ieșirile Primului Ministru și Ministrului Energiei, despre care pomenim în secțiunea anterioară. Țintele au inclus jurnaliști, activiști, ONG-uri și politicieni, însoțite de asocierile și etichetele obișnuite: ONG-uri, progresism, globalism, agenda LGBTQ etc. Discursul adoptat a fost agresiv, acuzator și vindicativ, deseori lipsit de orice bază factuală, transformând „sorosismul” și „sorosiștii” în țapi ispășitori pentru problemele societății și ale statului român. Această campanie de stigmatizare este marcată nu doar de insulte și acuzații, ci și de amenințări și instigări la ură, contribuind astfel la radicalizarea discursului public și la accentuarea polarizării sociale.

Efectele ascensiunii acestei retorici agresive au început deja să fie resimțite de persoane și organizații în lunile care au trecut de la alegerile din 24 noiembrie 2024. Un număr alarmant de cazuri indică faptul că activiști civici, jurnaliști, organizații neguvernamentale și redacții au fost ținta unor amenințări, insulte, hărțuiri și agresiuni, unele dintre acestea escaladând până la amenințări cu moartea. O parte dintre aceste incidente fac deja obiectul unor anchete sau sancțiuni din partea autorităților. În paralel, autoritățile investighează existența unor grupări paramilitare de extremă dreaptă, suspectate că ar fi plănuit acțiuni îndreptate împotriva ordinii constituționale.

Atacurile la adresa organizațiilor neguvernamentale s-au declanșat imediat după primul tur al alegerilor prezidențiale, în contextul protestelor de stradă împotriva extremismului de

dreapta. În 26 noiembrie 2024 în cadrul unei emisiuni a canalului de televiziune Realitatea TV, moderată de Anca Alexandrescu, s-au făcut o serie de afirmații false sau tendențioase, de natură a discredita imaginea și credibilitatea organizațiilor neguvernamentale din România. Anca Alexandrescu, invitații săi și materialele prezentate în emisiune au susținut, printre altele, că: ONG-urile ar fi controlate de serviciile secrete din România, că ONG-urile ar fi, de fapt, controlate/manipulate din afara țării și ar desfășura o activitate la comandă, iar instituțiile statului și politicienii nu ar lua măsuri pentru că s-ar teme de ele, că finanțarea lor ar fi opacă și ar încălca obligațiile legale de raportare fiscală către autoritățile statului. Pe 18 decembrie 2024 Consiliul Național al Audiovizualului a amendat Realitatea TV cu 50.000 de lei, printre altele pentru derapajele sesizate într-o scrisoare înaintă acestei instituții de către FDSC și ActiveWatch. Această emisiune este doar un exemplu ilustrativ al nenumăratelor situații în care instituții de presă mainstream sau cu audiență de nișă au folosit discursuri similare.

Pe 5 decembrie 2024, persoane care lucrează pentru organizația pentru drepturile romilor, Roma for Democracy Romania, au primit amenințări cu moartea pe conturile personale de la diverși simpatizanți ai ideologiei fasciste: "Heil Hitler. Evreii și țiganii trebuie eliminați. Și toate rasele impure.", "Vă f... gloanțe în maxilar!".

Asociația MozaiQ, care reprezintă interesele comunității LGBTQ+, a depus o plângere penală pe 26 noiembrie 2024 în

urma apariției unor mesaje online ce incită la distrugerea sediului organizației. Totodată, adresa sediului a fost făcută publică în mod intenționat. Mai multe detalii găsiți în secțiunea Drepturile Comunității LGBT+

Nici lumea artistică nu a fost ferită de valul de ură care s-a răspândit în societate după alegerile prezidențiale. Premiera spectacolului „Neguțătorul din Veneția”, de la Teatrul Evreiesc de Stat, din 7 și 8 februarie 2025, a avut loc sub protecția jandarmilor, după ce instituția și actorii au primit amenințări pe rețeaua TikTok.

Un studiu de caz publicat de ActiveWatch în aprilie 2025 a analizat trăsăturile retoricii anti-sorosism/anti-ONG/anti-presă care a explodat după turul 1 al alegerilor prezidențiale din 2024 și după începerea mandatului de președinte al lui Donald Trump. Potrivit studiului de caz, *„Discursul anti-sorosism, construit în baza unor prejudecăți și stereotipuri, s-a transformat, prin amploarea sa, într-o adevărată campanie de demascare, antagonizare și stigmatizare, însoțită deseori de intimidări, amenințări și instigări la ură sau la acte de violență. La promovarea sa contribuie o rețea vastă (nu neapărat coordonată) de publicații și emisiuni online, televiziuni, influenceri, politicieni și jurnaliști. Imaginea sorosistului este conturată printr-o abundență de insulte, de acuzații rareori însoțite de probe, de procese de intenție și teorii conspiraționiste, rezultatul fiind imaginea unui „dușman” atotputernic care asediază cetatea, amenințând ordinea și valorile sociale românești.”*

3. PARTICIPARE ȘI TRANSPARENȚĂ

Democrația este mai mult decât votul. Participarea cetățenilor la luarea deciziilor și transparența treburilor publice sunt pilonii democrației libérale. Ne-am și așteptat ca într-un an electoral să vedem o îmbunătățire în aceste domenii. Din păcate, nici măcar super-anul electoral nu a fost unul bun pentru democrație.

3.1 ACCESUL LA INFORMAȚIILE DE INTERES PUBLIC

Sentințe care obligă instituțiile publice să furnizeze informațiile de interes public

Refuzurile repetate ale instituțiilor de învățământ superior de a oferi jurnalistei Emilia Șercan informații de interes public au ajuns pe rolurile instanțelor, iar sentințele au fost favorabile acesteia. Din păcate, chiar și deciziile definitive ale instanțelor prin care instituțiile publice sunt obligate să furnizeze informațiile publice ce le sunt solicitate nu sunt puse în practică. Într-un prim proces, pe 27 iunie 2024, Curtea de Apel a Tribunalului București a menținut deciziile anterioare ale instanțelor care obligă Universitatea de Științe Agronomice și Medicină Veterinară București (USAMV-B) să ofere jurnalistei informațiile solicitate cu privire la activitatea didactică a fostului

ministru al educației, Sorin Cîmpeanu, precum și privind teza acestuia de doctorat.

Într-un alt proces, Curtea de Apel București a decis pe 7 martie 2024 că Academia de Poliție „Al. I. Cuza” București trebuie să pună la dispoziția Emiliei Șercan copii după toate referatele depuse de profesorii evaluatori din comisiile de susținere a doctoratelor pentru toate tezele susținute în instituție. Instituția refuzase anterior să furnizeze informațiile solicitate invocând normele GDPR. În pofida sentinței definitive, instituția academică nu a furnizat decât o parte din informațiile solicitate, susținând că restul s-au pierdut.

SNSPA refuză să răspundă la întrebări adresate de jurnaliști în baza legii 544/2001

Într-un alt caz, Școala Națională de Studii Politice și Administrative (SNSPA) a refuzat să răspundă unor întrebări adresate de mai mulți jurnaliști și redacții în baza legii 544/2001 cu privire la un caz de hărțuire sexuală avându-l ca protagonist pe Alfred Bulai, cunoscut cadru didactic la instituția respectivă. Informațiile solicitate repetat vizau numărul plângerilor pentru hărțuire sau bullying din ultimii 20 de ani și măsurile luate de SNSPA.

Primăria Slatina condiționează accesul la informații de interes public

Jurnalistul Ionuț Jifcu, de la publicațiile reporter24.ro și gazetanoua.ro, a adresat Primăriei Municipiului Slatina mai multe întrebări legate de postul de arhitect-șef al instituției. Primăria a condiționat răspunsul la o cerere de probarea de către acesta a calității sale de jurnalist, catalogând drept "derapaje" conținutul comunicării publice a acestuia în legătură cu activitatea Primăriei. În România nu există reglementări care să condiționeze în vreun fel practicarea profesiei de jurnalist. De asemenea, nu există nicio prevedere legală prin care entitățile publice pot condiționa răspunsul la cererile în baza Legii nr. 544/2001 privind liberul acces la informațiile de interes public de calitatea sau statutul profesional al solicitantului și nici de conținutul sau forma opiniilor exprimate de un astfel de solicitant.

3.2. TRANSPARENȚĂ DECIZIONALĂ: LEGIFERAREA „LA URGENȚĂ” ESTE REGULA, NU EXCEPȚIA

Continuă abuzul de ordonanțe ale Guvernului

În spiritul Constituției, Parlamentul legiferează și Guvernul aplică legislația. Guvernul are rol de inițiator, dar nu ar trebui să decidă de unul singur, evitând Parlamentul. Dezbaterile parlamentare asigură predictibilitate și reprezentarea tuturor intereselor.

În anul 2024, Guvernul a adoptat 199 de ordonanțe, dintre care 156 de urgență și 43 simple. Cele din urmă sunt adoptate în timpul vacanțelor parlamentare, în baza unei legi de abilitare. Adesea uităm de ordonanțele simple, deși numărul lor crește în fiecare an. Este un simptom al unei boli instituționale, adică ocolirea Parlamentului. Guvernul își planifică programul legislativ astfel încât să legifereze direct, în vacanța parlamentară, și nu în timpul sesiunilor. Mai mult, în ultimii ani a intrat în vocabularul politic sintagma „ordonanța-trenuleț”, adică un act normativ care reglementează numeroase subiecte, unele fără legătură între ele. Guvernul apelează tot mai des la acest artificiu, ceea ce înseamnă că numărul de subiecte legiferate este mai mare decât al ordonanțelor. Cele mai cunoscute „ordonanțe-trenuleț” sunt cele din domeniul fiscal.

Numărul de legi adoptate de Parlament în anul precedent a fost de 332, în scădere față de anii anteriori. Dintre acestea, pentru aproximativ jumătate procedura parlamentară a început în anii precedenți. Aproximativ o treime sunt legi de aprobare a unor ordonanțe ale Guvernului. Aceste date indică un dezechilibru evident: principala instituție de legiferare este Guvernul, și nu Parlamentul.

Practica ordonanțelor este criticată permanent de observatorii independenți. Anual, în Raportul privind Statul de Drept, Comisia Europeană include o referință la perpetuarea abuzului de ordonanțe de urgență. La fel s-a întâmplat și în raportul din 2024, care a pus accent tocmai pe îngrijorările mediului de afaceri privind utilizarea frecventă a ordonanțelor. Comisia

Europeană menționează și creșterea neîncrederii structurale în capacitatea guvernului, precum și impactul negativ al ordonanțelor asupra calității reglementărilor. Reamintim și că, în 2022, Comisia de la Veneția a formulat un punct de vedere asupra pachetului de legi privind justiția adoptate de România, observând că nu există nicio justificare a legiferării prin ordonanță atât timp cât există un Parlament funcțional. Comisia critică folosirea pe scară largă a ordonanțelor, în general, și în particular în domeniul justiției, observând și că această practică duce la o calitate scăzută a reglementărilor.

Un exemplu elocvent este Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 112/2024 privind modificarea și completarea unor acte normative. Sub acest nume vag, Guvernul Ciolacu a decis, prin ordonanță de urgență adoptată complet netransparent, că are voie să deraieze economia fără să ia nicio măsură, așa cum a arătat Coaliția ONG-uri pentru Cetățean. Punctul de vedere al Coaliției a enumerat toate problemele acestui act normativ.

Ordonanța de Urgență în cauză a suferit modificări substanțiale între forma supusă dezbaterii publice și cea publicată în Monitorul Oficial. Însăși denumirea OUG publicată în Monitorul Oficial este diferită față de cea a versiunii publicate spre consultare și chiar față de denumirea actului normativ menționat în lista actelor adoptate de Guvern publicată pe site-ul acestuia. Între aceste modificări, Guvernul și-a acordat o derogare de la legea ce l-ar obliga să țină sub control deficitul bugetar. Practic, Guvernul a strecurat prevederi legislative cel puțin periculoase,

care nu au fost în prealabil publicate sau dezbătute, folosindu-se de paravanul unui alt proiect de OUG.

Parlamentul cu viteză redusă

Instituția care ar trebui să pună capăt abuzului de ordonanțe este chiar Parlamentul. Pare însă că legislativul este incapabil să își rezolve propriile probleme interne. Finalul anului 2024 a coincis cu cel al unui ciclu parlamentar. Parlamentul a încheiat mandatul cu nu mai puțin de 2.415 propuneri legislative în procedură parlamentară, dintre care 510 inițiate de Guvern. Cele mai vechi sunt din anul 2000. Anul trecut, au fost inițiate 684 de proiecte legislative, dintre care 273 de către Guvern.

Este fizic imposibil pentru Parlament să dezbată toate aceste legi într-un interval rezonabil, în condițiile în care legislativul este în sesiune doar nouă luni în fiecare an, și se lucrează efectiv doar trei zile pe săptămână. Într-un fel, acest lucru justifică apetența Guvernului pentru ordonanțe. De ce ar trimite un proiect de lege în Parlament, cu riscul de a rămâne blocat pe termen nedefinit, dacă are la îndemână un instrument direct și lipsit de un control real?

Guvernul spune că folosește ordonanțe pentru că Parlamentul este inefficient și ar dura mult prea mult legiferarea. Parlamentarii sunt deranjați de această uzurpare a unui rol constituțional, ceea ce nu îi împiedică să inunde agenda parlamentară cu proiecte de lege inutile și să treneze inacceptabil de mult dezbaterile. Cetățenii sunt nemulțumiți că

procesul de transparență decizională a devenit o formalitate, dar și atunci când au oportunitatea unei implicări active, nu o fac (vom reveni la acest subiect în cele ce urmează). Și atunci instituțiile folosesc acest pretext pentru a ignora, ori de câte ori pot, rigorile legii.

Dezinteres pentru transparența decizională

Trebuie să amintim din nou că, în luna martie 2022, sub pretextul urgenței generate de războiul Rusiei împotriva Ucrainei, Guvernul a adoptat o ordonanță de urgență prin care a modificat legea transparenței decizionale. Guvernul a introdus excepții largi de la procedura standard de transparență și astfel oferă inițiatorilor spațiu de manevră pentru a decide arbitrar. Am analizat acest subiect în toate rapoartele *Starea Democrației*, și, cu tristețe, raportăm și în acest an că nu s-a schimbat nimic.

Ordonanța a fost atacată la Curtea Constituțională de către Avocatul Poporului, la solicitarea societății civile, dar CCR încă nu a analizat cauza la peste trei ani de la sesizare. La rândul său, Parlamentul refuză să dezbată proiectul de lege pentru adoptarea sau respingerea ordonanței, în timp ce autoritățile publice îl folosesc fără reținere. Într-un Amicus Curiae trimis către CCR în anul 2023, Coaliția ONG-uri pentru Cetățean a semnalat că excepția nu este folosită doar pentru legislația legată de consecințele războiului, ci în multe alte domenii. Spre exemplu, toată legislația privind PNRR a fost adoptată ca fiind urgentă.

Aceeași excepție a fost utilizată de către Guvern pentru a modifica, tot prin ordonanță de urgență, legislația electorală în cursul anului 2024, despre care am vorbit în secțiunea anterioară. În ianuarie 2025, Guvernul a recidivat și a modificat din nou prin ordonanță de urgență legea electorală, în vederea organizării alegerilor prezidențiale, act criticat de numeroase voci neutre, inclusiv de Coaliția ONG-uri pentru Cetățean.

În același timp, participarea cetățenilor la procesul decizional este scăzută chiar și atunci când instituțiile publice urmează procedurile legale. În luna mai 2024, Fundația pentru Dezvoltarea Societății Civile (FDSC) a publicat studiul România 2024. Sectorul neguvernamental. Profil, tendințe, provocări. Capitolul „Implicarea sectorului ONG în formularea politicilor publice” include o analiză detaliată a datelor din rapoartele privind aplicare Legii nr. 52/2003 de către autorități publice centrale și locale, pentru anul 2022.

Dintre cele 1.260 de proiecte de acte normative (legi, ordonanțe, hotărâri, ordine) publicate pentru consultare publică de către instituțiile centrale (ministere), doar pentru 257 (20%) s-au primit recomandări din partea publicului, și în cazul a 151 (12%) forma finală a inclus o parte din recomandări. Doar în 52 de cazuri (4%) societatea civilă a solicitat organizarea unei întâlniri de dezbatere publică pe marginea actului normativ. La nivel local, doar 10% dintre actele normative propuse dezbaterii au primit recomandări, și doar 5% au inclus unele recomandări în forma finală.

Perspectiva optimistă este că în jumătate din cazurile în care cetățenii au trimis recomandări, acestea au fost incluse în forma finală a actelor normative. Perspectiva pesimistă este că în prea puține situații cetățenii și societatea civilă trimit recomandări. Putem presupune că celelalte acte normative erau bune de la început, deci nu cereau îmbunătățiri. Credem, totuși, că este o presupunere mult prea optimistă.

Atunci când privim din perspectiva autorităților publice, inițiatori ai unor acte normative, întrebarea pragmatică este dacă efortul de a trece prin procesul de transparență decizională pentru toate proiectele de acte normative justifică beneficiul de a îmbunătăți aproximativ 15% dintre acestea. În cele mai multe cazuri, răspunsul la această întrebare este un sec "nu". Așa se face că îndeplinirea obligației legale devine doar o formalitate.

4. DREPTURI DIGITALE

4.1 VIAȚA PRIVATĂ ȘI PROTECȚIA DATELOR PERSONALE

Așa cum arătăm în continuare, continuă carențele majore în aplicarea Regulamentului pentru Protecția Datelor Personale (GDPR), în special în sectorul public, cu cazuri care afectează un număr semnificativ de persoane din România. Partidele politice beneficiază în continuare de o largă excepție de la GDPR prin legislația națională, aspect reclamat de Comisia Europeană încă din 2009, iar instituțiile relevante nu par să le tulbure cu investigații solide.

În 2024, după o solicitare a ApTI, Autoritatea pentru Digitalizarea României a fost sancționată de ANSPDCP (Autoritatea Națională de Supraveghere a Prelucrării Datelor cu Caracter Personal) cu un avertisment pentru nereguli privind prelucrarea datelor personale de către aplicația de mobil ROeID. Respectiva aplicație, cu privire la care ApTI avertizase și anterior, a fost dezvoltată spre a servi utilizatorilor din România la autentificarea în platforme electronice ale instituțiilor publice. Deși sancțiunea a fost insignifiantă (un avertisment), cazul evidențiază lipsa de responsabilitate și de măsuri adecvate pentru protecția datelor în proiectele digitale publice. Mai mult,

nici la ora scrierii acestui raport site-ul oficial al ROeID nu are o informare obligatorie de tip Politică de Confidențialitate, conform Regulamentului GDPR.

Un alt exemplu de nouă bază de date personale, creată de Guvern fără minime garanții de protecție, este generat de OUG 69/2024, care a extins sistemul e-Factura și asupra persoanelor fizice. Acest lucru, începând cu 1 ianuarie 2025, a dus la crearea unei baze de date uriașe cu detalii despre toate achizițiile online a peste 7 milioane de cetățeni români, care cumpără online. Singura limitare a fost cea de a nu include CNP-ul între datele trimise, dar restul de informații sunt deja în sistem și așteaptă, eventual, să fie abuzate. Această măsură, adoptată fără o dezbatere publică reală și fără o evaluare a impactului asupra protecției datelor, implică colectarea de date extrem de sensibile: ce cumpără cetățenii, când, de unde, inclusiv date despre minori sau categorii speciale de date personale (sănătate, orientare sexuală, opinii politice).

Ca să dăm și un exemplu pozitiv, amintim de o inițiativă din 2024 de introducere a unui sistem de recunoaștere facială pentru accesul elevilor într-un liceu din Oradea. Ca urmare și a demersurilor publice făcute de ApTI, Autoritatea de protecția datelor a intervenit, stopând implementarea sistemului biometric. Această acțiune a prevenit scanarea obligatorie zilnică a fețelor a sute de elevi minori la intrarea în școală.

4.2 INTELIGENȚA ARTIFICIALĂ ȘI IMPACTUL ASUPRA DREPTURILOR OMULUI

Adoptat de UE în mai 2024, Regulamentul UE privind inteligența artificială (AIA) introduce un cadru legal pentru utilizarea responsabilă a inteligenței artificiale, cu accent pe protejarea drepturilor fundamentale.

Regulamentul se aplică etapizat, cu intrarea completă în vigoare estimată pentru 2026. În România, primele măsuri de conformare au început deja în 2024, odată cu nominalizarea autorităților competente și cu elaborarea unei Strategii Naționale. În acest context remarcăm că Strategia Națională în domeniul Inteligenței Artificiale 2024-2027 adoptată de Guvern nu identifică niciun risc legat de drepturile omului și nu are niciun obiectiv care să menționeze vreun astfel de aspect.

Mai mult, Autoritatea pentru Digitalizarea României a publicat o listă cu cele 9 autorități publice naționale care supraveghează sau impun respectarea obligațiilor care decurg din dreptul Uniunii privind protecția drepturilor fundamentale ale omului în noiembrie 2024, conform art. 77 din AIA. Acestea au fost desemnate fără vreo consultare publică prealabilă sau cel puțin o consultare cu respectivele autorități. ApTI a solicitat o serie de informații de interes public celor 9 instituții încercând să determine nivelul de expertiză, pregătire și resurse al acestora în ceea ce privește noile obligații care le revin. Așa am aflat că multe dintre ele nu au fost nici măcar informate de această

nominalizare, cu atât mai puțin să primească și un minim de buget necesar pentru a-și îndeplini obligațiile.

5. FOCUS 2024: DREPTURILE FEMEILOR, DREPTURILE COMUNITĂȚII LGBTQ+

5.1 DREPTURILE FEMEILOR ȘI EGALITATE DE GEN

În 2024, un an cu toate rândurile de alegeri, drepturile femeilor și egalitatea de gen au fost mai vizibile ca oricând în spațiul public. Cu toate acestea, temele referitoare la egalitatea de gen și organizațiile care le promovează au fost adesea instrumentalizate politic, demonizate sau tratate superficial, fără a genera schimbări concrete.

Reprezentarea politică a femeilor și a intereselor lor

Este important să facem o radiografie a reprezentării politice a femeilor având în vedere că au avut loc toate rândurile de alegeri într-un singur an, pentru prima dată în istoria democratică

a României. În ciuda declarațiilor făcute de liderii partidelor democratice, PSD, PNL, USR și REPER, legile cu privire la introducerea unor cote de gen pentru alegerile locale și parlamentare nu a fost introdusă pe ordinea de zi în Parlament. Astfel, reprezentarea femeilor în politică este în continuare una dintre cele mai joase din Europa.

La alegerile locale, doar 1 din 10 candidați la poziția de primar sau președinte de Consiliu Județean au fost femei, iar 3% dintre listele propuse de partide la alegerile locale nu respectă legislația și sunt uni-sex ([Expert Forum](#), 2024). În urma alegerilor, doar 7% dintre primari sunt femei, iar județul Ilfov este singurul din țară în care nu există nicio femeie primar. Este important de menționat că în capitală toți cei 7 primari sunt bărbați ([Centrul FILIA](#), 2024). La alegerile parlamentare, proporția femeilor alese a crescut ușor, de la 19% în 2020 la 22% în 2024. Totuși, România rămâne pe ultimele locuri în UE din acest punct de vedere.

Conform studiului [Grija pentru democrație](#) (Centrul FILIA, 2024) 78% dintre femeile din România cred că numărul femeilor implicate în politică este prea mic, iar 75% consideră că mai multe femei în politică înseamnă mai puțină discriminare în general.

Campaniile electorale din 2024 au fost marcate de discursuri sexiste și misogine, inclusiv din partea unor candidați importanți. Călin Georgescu, candidat care a ajuns în turul doi al

alegerilor prezidențiale, a făcut declarații publice în care a afirmat că:

- o femeie nu poate fi președinte: "femeia are un alt rol în societate, nu de președinte. N-are cum să facă față"
- feminismul este o "mizerie absolută": "este o diferență mare, gigantică, între feminitate, care este puterea femeii, și feminism, impusă de un occident degenerat, care nu a făcut altceva decât să distrugă cea mai mare putere din lume: femeia."
- avortul ar trebui oprit: „În clipa când se naște un copil se nasc de fapt două persoane, se naște și mama. Nicio mamă nu ar face așa ceva. Iar pentru noi este extrem de important să urmărim învățătura biblică: creșteți, înmulțiți-vă și umpleți pământul. Aceasta este legea sacră, dată de Dumnezeu”.

Mai multe candidate și politiciene au vorbit în presă sau pe rețelele de socializare cu privire la sexismul și hărțuirea de care s-au lovit în perioada campaniilor electorale. Candidatele au fost descrise ca „Păcătoasă”, „Javără”, „Fată Mare”, „Duduie”, „Ștoarfă”, „Damă”, „Găină Bătrână”, „Geamandură”, „Virgină”, „Stearpă”, „Cur*ă”, de către adversari politici, ziariști, oameni de afaceri sau simpli cetățeni. Atacurile se concentrează frecvent pe sexualitatea femeilor, cu referințe la viol, promiscuitate sau insinuări privind ascensiunea profesională prin sex (Recorder, 2024).

Poziționările candidaților la prezidențiale pe tema avortului au fost, în majoritate, ambigue sau restrictive. Deși unii au menționat nevoia de educație și sprijin social, majoritatea au descris avortul ca pe o „ultimă soluție”, acceptabilă doar în cazuri extreme sau medicale, evitând să susțină explicit dreptul femeilor de a decide asupra propriului corp. De exemplu, George Simion, candidatul și liderul partidului AUR, susține introducerea consilierii pre-avort, în special în cazurile de "mame tinere". Atât Organizația Mondială a Sănătății cât și specialiștii în sănătate reproductivă de la nivel global subliniază faptul că consilierea pre-avort reprezintă un obstacol în accesarea avortului în siguranță, în special dacă aceasta este influențată de factori religioși și bazată pe informații false din punct de vedere medical. Mircea Geoană, candidat independent, consideră că avortul trebuie să fie "ultima soluție în situații extrem de severe", dar că avortul este folosit ca "primă soluție și acest lucru trebuie combătut". Niciun candidat nu a discutat accesul la contracepție sau la servicii sigure și accesibile de întrerupere de sarcină. Conform datelor Centrului FILIA, 77% dintre femeile din România consideră că avortul nu ar trebui interzis.

Desființarea florărilor în Sectorul 2 din Capitală și impactul economic asupra femeilor rome

Un proiect de hotărâre al Primăriei Sectorului 2 din Capitală a dus în 2024 la desființarea a peste 103 locuri amplasate pentru florării, având un puternic impact economic și social asupra femeilor rome din neamul boldenilor, care practică tradițional

meseria de florărese ([Asociația E-Romnja](#), 2024). Deși au avut loc consultări publice la care au participat și florăresele, cât și reprezentante ale Asociației E-Romnja, administrația a continuat desființările, iar florăriile au fost înlocuite de panouri de campanie ([Scena9](#), 2024).

Violența împotriva femeilor

În 2024, mai multe investigații jurnalistice au adus în atenție cazuri grave de hărțuire sexuală în mediul academic. Cea mai cunoscută este [Maestrul manipulării](#) (Snoop.ro), care documentează acuzații din partea a 18 femei împotriva lui Alfred Bulai, profesor universitar la SNSPA. Comportamentele abuzive au avut loc în perioada 1995 – 2024. Cu toate că revolta în spațiul public și politic a fost puternică, aceasta nu a dus la schimbări legislative majore, care să vină în sprijinul siguranței studenților și studentelor. S-a demarat procesul de a modifica hotărârea privind hărțuirea pe criteriu de sex și hărțuirea morală la locul de muncă pentru a accepta sesizările anonime, inclusiv în mediul universitar, însă deși această măsură reprezintă un pas important în încurajarea studentelor și studenților să sesizeze oficial aceste fapte, lipsa unei reglementări clare, a unor proceduri specifice și a unui sistem de sprijin pentru victime rămân probleme sistemice în educație. Pentru o combatere reală a acestui fenomen, este nevoie de o abordare integrată, sensibilă la gen, dar și de o comunicare transparentă și asumată din partea instituțiilor statului pentru a recâștiga încrederea studentelor și studenților.

În martie 2024, Centrul FILIA a transmis [o scrisoare deschisă](#), semnată de 33 de organizații și susținută de Rețeaua VIF și Coaliția pentru Egalitate de Gen, prin care a cerut Inspectoratului General al Poliției Române să transmită datele privind violența împotriva femeilor, dezagregate pe județe. Aceste informații sunt esențiale pentru a înțelege intervenția poliției, pentru a identifica obstacolele întâlnite de victime și pentru a corela numărul de plângeri cu existența serviciilor sociale disponibile. IGPR a transmis ulterior datele solicitate. Cu toate acestea, nu este normal ca organizațiile societății civile să fie nevoite să trimită scrisori deschise pentru a obține acces la informații care sunt, prin lege, de interes public. Transparența instituțiilor ar trebui să fie o practică de bază, nu o excepție obținută prin presiune publică.

În octombrie 2024, a avut loc cea de-a zecea ediție a Marșului *Împreună pentru Siguranța Femeilor*, cel mai mare de până acum, cu peste 10.000 de persoane în București și alte orașe. Participarea ridicată arată o susținere socială largă pentru combaterea violenței de gen și pentru solidaritatea cu supraviețuitoarele.

Sănătate reproductivă

Nici în 2024 nu am avut acces la educație sexuală în școli, la contracepție gratuită - cel puțin pentru grupuri vulnerabile și tineri, iar accesul la avort devine din ce în ce mai îngreunat. Tot mai multe spitale refuză să efectueze întreruperi de sarcină la

cerere, majoritatea spitalelor nu respectă limita legală de 14 săptămâni de sarcină și nu folosesc medicamente abortive (INSP, AMI 2024). Medicamentele pentru avort sunt cea mai sigură metodă de avort, conform recomandărilor Organizației Mondiale a Sănătății.

Avortul în România după 14 săptămâni de sarcină rămâne incriminat, iar supraviețuitoarele violenței sexuale nu beneficiază de decontarea procedurii. Prețul unui avort la cerere a crescut considerabil, ajungând la 1000 de lei în spitalele publice și 5000 de lei în spitalele private. Se observă privatizarea acestei proceduri: din 2021 se fac mai multe avorturi în spitalele private decât în cele de stat (INSP, 2023). Mai mulți medici care invocă clauza de conștiință și refuză să facă avort în spitalul public fac această procedură în cabinetul privat, în schimbul unei sume mai mari de bani.

Una dintre victoriile importante din 2024 este faptul că a fost primul an în care populația a avut acces la vaccinul HPV decontat total sau parțial de stat. Decontarea totală pentru băieți și fete până la vârsta de 18 ani și decontarea parțială pentru femeile până la 45 de ani a reprezentat un pas important în prevenția cancerului de col uterin. În primele opt luni ale anului 2024 peste 25.000 de femei cu vârsta între 19 și 45 de ani s-au imunizat cu cel puțin o doză de vaccin împotriva virusului HPV (INSP, 2024).

Mișcarea anti-gen

În 2024, remarcăm o creștere a vizibilității și influenței mișcărilor anti-avort, conectate discursiv și prin inițiativele lor din România cu organizații, rețele și coalitii anti-drepturi și anti-gen din SUA, Rusia și alte state Europene. A crescut numărul centrelor de criză de sarcină și a liniilor telefonice anti-avort, iar în 2024, Grupul de Rugăciune din Parlamentul României a împlinit 31 de ani de activitate, fiind un grup care a influențat de-a lungul timpului politici ce țin de educație sexuală, avort și contracepție sau drepturile persoanelor LGBTQIA+.

În ultimii ani retorica organizațiilor anti-avort s-a schimbat, pentru a atrage mai mulți aliați, în special tineri. Sunt mai prezente pe rețelele de socializare și pretind că nu militează pentru interzicerea avortului, cu toate că lucrează la nivel local pentru a pune cât mai multe bariere. De asemenea, conving medici să nu mai facă avort, fac consiliere anti-avort alături de preoți, distribuie conținut anti-avort în școli, lucrează cu instituții la nivel local, inclusiv spitale și cabinete de planificare familială. Există centre de criză de sarcină în cel puțin 16 din cele 41 de județe; în fiecare județ există o persoană de contact care te poate pune în legătură cu o organizație anti-avort.

Anul 2024 a arătat clar că drepturile femeilor nu pot fi considerate câștigate definitiv. Este nevoie de acțiuni concrete, politici publice și implicare constantă pentru ca femeile din România să își poată exercita drepturile fără discriminare și violență. Schimbările nu vor veni de la sine – este necesară

presiune susținută din partea societății civile și asumare reală din partea factorilor de decizie.

5.2 DREPTURILE COMUNITĂȚII LGBTQ+

Anul 2024 a fost unul plin pentru comunitatea LGBTQ+ din România, temele legate de această comunitate fiind puse pe agenda publică atât de către activiștii din domeniu, cât și de către politicieni.

Anul 2024 fiind un super-an electoral, nu aveau cum să lipsească atacurile împotriva comunității LGBTQ+ pentru a aduna voturi de pe urma homofobiei și/sau transfobiei. În fapt, atât din punct de vedere legislativ, cât și social, nu am observat nicio îmbunătățire a situației comunității LGBTQ+ din România, dimpotrivă, observăm o creștere a discursului instigator la ură și o potențială înrăutățire a situației LGBTQ+ din punct de vedere legislativ.

Homofobie și transfobie în campaniile electorale

Campaniile electorale din 2024 au reprezentat punerea pe agenda publică, voit sau nu, a tematicii LGBTQ+, mai ales în contextul încercării candidaților la diverse poziții în statul român de a aduna voturi exploatănd atitudinile sociale nefavorabile față de persoanele LGBTQ+.

Astfel, campania lui Călin Georgescu, în toate formele ei, pe canale oficiale sau neoficiale, a amplificat mesajele anti-LGBTQ+, mai ales în contextul finalei prezidențiale cu Elena Lasconi. O analiză realizată de Zelist privind menționarea subiectului LGBTQ+ în online (TikTok, Meta, bloguri, etc.) a arătat că subiectul LGBTQ+ a avut un reach de peste 33.000.000 de persoane.

Asociația MozaiQ a colectat o bază de date cu peste 200 de clipuri anti-LGBTQ+ cu peste 500.000 de share-uri de pe TikTok, clipuri care încurajau un vot pentru Călin Georgescu, în timp ce o atacau pe candidata Elena Lasconi ca fiind o susținătoare a comunității LGBTQ+. În aceste clipuri românii erau încurajați să se travestească în timp ce declarau "Așa va fi a doua zi după ce câștigă Lasconi alegerile". Multe dintre clipuri erau însoțite de melodii cu mesaje explicit homofobe.

Sunt ilustrative pozițiile asumate de partidele politice pe subiectul LGBTQ+ la alegerile parlamentare din 2024 :

- Partidul Social Democrat – programul electoral al PSD include implementarea de urgență a hotărârilor CEDO, prin extensie se înțelege că și hotărârea în cazul Buhuceanu și alții v. România. În același timp, această poziție intră în conflict și este subminată de numeroase poziționări în defavoarea comunității LGBTQ+ venite din partea liderilor partidului.

- Partidul Național Liberal – lideri ai PNL s-au exprimat împotriva parteneriatului civil (prin Nicolae Ciucă, președinte PNL).
- Uniunea Salvați România – nicio mențiune cu referire la comunitatea LGBTQ+ în programul electoral, dar poziționări în favoarea parteneriatului civil din partea unor candidați (Ștefan Lorincz, candidat USR diaspora).
- Alianța pentru Unirea Românilor – programul AUR menționează apărarea “familiei naturale” și lupta împotriva “culturii woke”.
- REPER – programul REPER a promovat explicit programe adresate comunității LGBTQ+. REPER a avut și un candidat din comunitatea gay pe listele sale – Florin Buhuceanu candidând pe listele de la Camera Deputaților.
- SENS – programul SENS conține referințe la protecția comunității LGBTQ+, platforma partidului având o puternică componentă progresistă, inclusiv militând pentru legalizarea parteneriatelor civile.
- Forța Dreptei – Ludovic Orban, președintele partidului, a exprimat opinii în favoarea legalizării parteneriatelor civile, dar și opinii în favoarea referendumului pentru familie.
- Partidul Oamenilor Tineri – pentru POT: “LGBTQ este o invenție pentru a destabiliza tinerii”.

- SOS România – partid cu o poziționare dură împotriva comunității LGBTQ+, lidera partidului, Diana Șoșoacă declarând: “niciodată pentru LGBT”.
- Partidul DREPT – platforma partidului include legalizarea parteneriatelor civile pentru cupluri formate din persoane de același sex.

Ilustrative sunt și pozițiile candidaților la alegerile prezidențiale din 2024 pe subiectul LGBTQ+:

- Elena Lasconi, USR – s-a declarat în favoarea legalizării parteneriatelor civile.
- Călin Georgescu, independent – s-a pronunțat împotriva drepturilor LGBTQ+, declarând inclusiv că ar fi de acord cu interzicerea prin lege a homosexualității.
- George Simion, AUR – a avut declarații împotriva comunității și drepturilor LGBTQ+, această politică fiind una centrală pentru candidat.
- Marcel Ciolacu, PSD – s-a poziționat împotriva drepturilor LGBTQ+, declarând că societatea românească nu este pregătită pentru parteneriatul civil și îndemnând la nerespectarea hotărârilor CEDO.
- Nicolae Ciucă, PNL – s-a poziționat în favoarea așa-zisei “familii tradiționale” și implicit împotriva drepturilor LGBTQ+.

- Mircea Geoană, independent – a declarat că societatea românească nu este pregătită pentru drepturi LGBTQ+.
- Ana Birchall, independentă – s-a declarat în favoarea legalizării parteneriatelor civile, numindu-le “un drept fundamental”.
- Kelemen Hunor, UDMR – a avut poziții ambivalente, declarând că trebuie să existe o formă de reglementare pentru cuplurile necăsătorite.
- Cristian Diaconescu, independent – a pasat tema Parlamentului, refuzând să se poziționeze.
- Cristian Terheș, PNCR – și-a construit campania cu puternice accente anti-LGBTQ+, în linie cu mesajele sale ca europarlamentar.

Alte declarații anti-LGBTQ+ venite din partea unor oameni politici:

- “Eu am o protecție suplimentară față de dâșii? Suntem egali. Să nu intrăm în discriminare pozitivă. Repet, nu am o problemă. Eu nu te judec, tu nu mă judeci”. (Marcel Ciolacu, premierul României)
- “În calitate de primar general al Capitalei, nu aş autoriza sub nicio formă desfășurarea paradelor homosexuale pe Calea Victoriei și în niciun alt spațiu public, unde minorii pot fi expuși acestor comportamente deviante”. (Mihai Enache, candidat AUR la Primăria București)

- “Nu aş dori să existe o lege ca un fătălău care se pretinde fată să poată intra într-un vestiar de fete”. (Cristian Terheș, candidat la alegerile prezidențiale din 2024)
- “Never for LGBT / Niciodată pentru LGBT”, a scris eurodeputata Diana Șoșoacă pe buletinul de vot pentru următorul președinte al Parlamentului European.

Într-o notă mai pozitivă, la alegerile europarlamentare, organizații LGBTQ+ din România s-au alăturat campaniei europene numită Come Out 4 EU, organizată de ILGA Europe, prin care candidații erau îndemnați să semneze un angajament că vor susține drepturile LGBTQ+ în Parlamentul European. Din România unsprezece candidați au semnat angajamentul, printre care și Nicu Ștefănuță, care a câștigat un mandat de europarlamentar cu o campanie centrată pe teme progresiste, inclusiv drepturile LGBTQ+.

Drepturi și libertăți LGBTQ+

În ianuarie 2024, Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării (CNCD) a respins solicitarea de a sancționa o tipografie din București care a refuzat să tipărească o serie de fluturași cu tematică LGBTQ+, respectiv cu mesaje privind discriminarea femeilor lesbiene.

În martie 2024, România a depășit termenul limită până la care trebuia să transmită Curții Europene a Drepturilor Omului un plan de acțiune privind implementarea hotărârii Buhuceanu și

alții v. România, prin care România este obligată să recunoască o formă legală pentru cuplurile formate din persoane de același sex, în ciuda unei scrisori din partea ministrului de externe, Luminița Odobescu, către Guvern și Parlament, prin care aceasta atrăgea atenția asupra necesității de a respecta acest termen. În lipsa unui plan de acțiune realist, ministerul de externe a transmis CEDO o scrisoare prin care subliniază că a tradus hotărârea din limba engleză în limba română și a transmis-o instituțiilor abilitate.

În octombrie 2024, în cauza M.-A.A. v Direcția de Evidență a Persoanelor Cluj și alții, cunoscută și ca Mirin v. România, Curtea de Justiție a Uniunii Europene a pronunțat o hotărâre prin care cere României să recunoască schimbarea genului unui bărbat transgender. Bărbatul în cauză și-a schimbat actele de stare civilă în Regatul Unit, iar România nu a recunoscut această schimbare, justificând că Regatul Unit nu mai este membru al Uniunii Europene.

Un proiect de lege inițiat de Guvern, în anul 2023, care ar recunoaște cuplurile formate din persoane de același sex recunoscute pe teritoriul Uniunii Europene strict pentru acordarea de drept de ședere, PL-x nr. 730/2023, în acord cu hotărârea CJUE în cazul Coman și Hamilton v. România (2018), a primit în martie 2023 aviz negativ din partea Comisiei pentru egalitatea de șanse pentru femei și bărbați din Camera Deputaților. Dezbaterile pe marginea proiectului au rămas suspendate în Parlament.

Fostul deputat AUR Mihai Lasca și fostul deputat PSD Daniel Ghiță au depus în luna septembrie o inițiativă legislativă împotriva așa-zisei propagande homosexuale, prin care solicită interzicerea mențiunilor la comunitatea LGBTQ+ în mass-media și în spațiul public. Propunerea legislativă a fost clasată de Biroul Permanent al Senatului în decembrie 2024.

În luna ianuarie 2024 a fost publicată în Monitorul Oficial o inițiativă cetățenească de modificare a articolului 48 din Constituție, în sensul restrângerii definiției familiei ca fiind uniunea dintre un bărbat și o femeie. Printre inițiatori s-au aflat Iulian Capsali, Dan Puric, Mihail Neamțu, Gheorghe Piperea. Inițiativa a fost anunțată de liderul AUR, George Simion, încă din octombrie 2023 și lega tema articolului 48 de trecerea în Constituție a garantării plăților în numerar. Inițiativa a fost condamnată de organizațiile LGBTQ+ și nu a reușit să strângă numărul necesar de semnături pentru a avansa către Parlament și Curtea Constituțională.

La inițiativa Asociației ACCEPT, în contextul alegerilor prezidențiale din 2024, Biroul Electoral Central a transmis tuturor actorilor implicați în procesul electoral un “Îndrumar pentru interacțiunea cu persoanele transgender”, menit a evita situații de discriminare în exercitarea dreptului de vot pentru persoanele transgender.

Comunitatea LGBTQ+ din România

În 2024 au avut loc mai multe marșuri și proteste de susținere a comunității LGBTQ+. Astfel, manifestări de tip Pride au avut loc în București (27.000 de participanți), Cluj (5.000 de participanți), Iași (1.500 de participanți), Timișoara (1.500 de participanți). Festivaluri culturale Pride au avut loc și la Brașov și Oradea. Așa cum arătăm în capitolul referitor la adunări publice, la Oradea, primăria orașului a refuzat să acorde autorizație pentru un eveniment cultural în unul dintre parcurile orașului, ceea ce a dus la un protest spontan în fața primăriei, la care au participat câteva zeci de persoane.

Comunitatea LGBTQ+ a organizat, la București, două manifestări, respectiv un protest în fața sediului PSD, urmare a declarațiilor premierului Marcel Ciolacu cum că România nu este pregătită pentru parteneriate civile, iar în octombrie, marșul de protest pro-parteneriat civil "Tradiția noastră e iubirea", la care au participat aproximativ 1.000 de persoane.

În luna octombrie, organizațiile MozaiQ și ACCEPT au găzduit la București conferința ILGA-Europe, cea mai mare conferință a activiștilor LGBTQ+ din Europa și Asia centrală, eveniment la care au participat peste 450 de activiști LGBTQ+. La conferință au participat și Avocatul Poporului, Renate Weber, precum și reprezentanți ai Consiliului Național pentru Combaterea Discriminării, ai Agenției Naționale pentru Romi, ai partidelor politice (REPER, USR, SENS). Este a doua oară când Bucureștiul găzduiește această conferință, prima având loc în anul 2000.

În contextul valului de ură anti-LGBTQ+ la alegerile prezidențiale din 2024, MozaiQ a atras atenția asupra faptului că a primit o serie de amenințări asupra sediului său, asociația depunând și o plângere penală în acest sens.

6. DOZA DE OPTIMISM

Rapoartele Starea Democrației vorbesc, în general, despre lucrurile care nu au mers bine în anul precedent. Acest lucru vine natural din obiectivul central Coaliției *ONG-uri pentru Cetățean* de a monitoriza sănătatea spațiului civic și respectarea drepturilor și libertăților civile. Observăm și semnalăm derapajele politicienilor și instituțiilor publice. Simțim însă nevoia, poate la fel ca mulți alți cetățeni, să punctăm și lucrurile pozitive, dincolo de simpla consemnare a observației că democrația a mai rezistat un an. În raportul de anul acesta, inaugurăm capitolul despre optimism și vom puncta trei evoluții pozitive din 2024.

6.1. GALA CERE

În ultimii zece ani, participarea cetățenilor în procesul de luare a deciziilor publice a crescut. Un număr din ce în ce mai mare de cetățeni au conștientizat că prin exprimarea drepturilor civile pe care le au și a instrumentelor civice, au puterea de a schimba în bine lucrurile care nu merg bine în jur, în comunități. Totuși, spiritul civic a fost afectat de pandemia Covid 19 și de lipsa de interes a partidelor aflate la guvernare pentru a implica cetățenii în procese decizionale. Mai mult, lipsa de transparență decizională, precum și intențiile sau deciziile politice care au

vizat restrângerea spațiului civic, au demotivat tot mai mulți cetățeni să se implice pentru rezolvarea problemelor din comunităților lor. Cu toate acestea, prin mobilizarea unor grupuri civice locale și a organizațiilor neguvernamentale, s-au obținut multe rezultate remarcabile, care reflectă creșterea calității vieții în diverse comunități, dar și schimbări benefice pentru categorii largi de public.

Gala Premiilor Participării Publice, evenimentul organizat anual de CeRe: Centrul de Resurse pentru participare publică, oferă o radiografie a ultimilor 14 ani de implicare civică în România. În fiecare an, evenimentul premiază persoane, grupuri de inițiativă sau organizații, care, în urma unor demersuri de advocacy reușesc să obțină schimbări punctuale, în cartiere, sate sau orașe, precum și rezultate cu impact pozitiv pentru societate.

Poveștile de implicare civică aplaudate an de an pe scena Galei Premiilor Participării Publice demonstrează puterea individuală și colectivă a celor care nu se mulțumesc să aștepte la nesfârșit ca autoritățile publice să repare ceea ce nu merge bine în comunități. Prin implicarea consecventă a premianților Galei, decidenții sunt provocați să-și îndrepte atenția și să rezolve probleme ale cetățenilor care au, cel mai adesea, nevoie urgentă de rezolvare. În 2024, Gala, aflată la cea de-a XIV-a editie, a adus pe scenă și în atenția publicului larg povești ale unor inițiative care au puterea de a inspira mai departe și de a arăta cum oameni obișnuiți și organizații mari și mici, de peste tot din România, înclină, cu curaj și perseverență, balanța de putere dintre cetățeni și autorități.

Pentru o doză consistentă de inspirație și optimism, vă invităm pe www.galacere.ro, să descoperiți o colecție despre cele și cei care ne sunt exemple de putere civică.

6.2. REFORME PENTRU DEMOCRAȚIE

România implementează deja PNRR – Planul Național pentru Redresare și Reziliență. Ne-am angajat să reformăm statul, societatea și economia cu finanțare din partea Uniunii Europene. Unele dintre aceste reforme privesc spațiul civic și democrația, și au ajuns aproape de finalizare în cursul anului 2024.

- În luna decembrie 2024, la finalul unui proces de consultare, Guvernul a adoptat Strategia națională privind datele deschise din sectorul public. Strategia își propune să crească atât calitatea reglementărilor, cât și transparența sectorului public. Implementarea Strategiei ar contribui la crearea unei culturi a datelor în administrația publică. Aceasta este o schimbare fundamentală de paradigmă, care merge în direcția folosirii datelor pentru a justifica deciziile de politici publice. În același timp, Strategia propune creșterea semnificativă a numărului și calității seturilor de date făcute publice, astfel încât cetățenii să urmărească mult mai ușor costurile și impactul măsurilor luate de instituții.
- În noiembrie 2024, Secretariatul General al Guvernului a publicat spre consultare publică proiectul Strategiei pentru

o Guvernare Deschisă în România 2025-2030. Adoptarea efectivă a Strategiei, prin hotărâre a Guvernului, a fost în aprilie 2025. Scopul Strategiei este crearea unui cadru instituțional coerent pentru implementarea politicilor de guvernare deschisă, în vederea creșterii încrederii și a calității interacțiunii dintre cetățeni și instituțiile statului. Obiectivele strategice enumerate în document includ crearea unui mediu favorabil pentru organizațiile societății civile din România, creșterea transparenței și participării, precum și consolidarea protecției și promovării spațiului civic. Strategia propune o gamă largă de programe pentru atingerea acestor obiective, inclusiv ajustări semnificative ale cadrului legislativ actual și adoptarea de noi acte normative. Secretariatul General al Guvernului (SGG) este instituția responsabilă de implementarea și monitorizarea Strategiei.

Cele două documente de politici publice pot să contribuie la o schimbare pozitivă în domeniul transparenței decizionale sau pot rămâne doar forme fără fond. Rămâne de văzut în ce măsură ele vor fi și implementate de guvernele ce vor veni în anii următori.

6.3. DESEMNAREA REPREZENTANȚILOR SOCIETĂȚII CIVILE ÎN CONSILIUL ECONOMIC ȘI SOCIAL

Consiliul Economic și Social (CES) este un organ consultativ al Parlamentului României și al Guvernului României pe probleme socio-economice. Este o instituție publică tripartită autonomă de interes național, înființată cu scopul realizării dialogului tripartit la nivel național între patronat, sindicate și reprezentanți ai societății civile, organizații neguvernamentale, asociații și fundații. Reprezentanții societății civile sunt nominalizați de prim-ministru, care are putere arbitrară de a selecta pe oricine.

În 2020, pe măsură ce mandatul CES se apropia de final, un grup de organizații ale societății civile, susținute de programatori voluntari, au creat o platformă online, [VotONG.ro](#), cu scopul de a organiza alegerea noilor reprezentanți. [Guvernul a acceptat să participe, în calitate de președinte al comitetului de selecție.](#) La finalul exercițiului electoral, prim-ministrul a nominalizat în cele din urmă reprezentanții aleși ca reprezentanți ai societății civile în CES. Inițial, doar 14 din cei 15 reprezentanți [au fost numiți](#), dar, după [un protest al societății civile](#), cabinetul prim-ministrului [a rectificat decizia inițială](#) și a respectat rezultatul alegerilor.

Exercițiul de autoreglementare a fost replicat cu succes la sfârșitul anului 2024, când mandatul CES era din nou aproape de sfârșit. Încă o dată, [Guvernul a fost de acord](#) să participe și să recunoască procesul electoral auto-organizat de societatea

civilă. Din nou, la sfârșitul procesului electoral, [prim-ministrul a nominalizat reprezentanții aleși ai societății civile](#). De data aceasta, decizia a urmat rezultatelor votului, fără incidente.

În 2024, la putere se afla un alt prim-ministru decât în 2020, reprezentând un alt partid politic și susținut de o altă majoritate. Iată că practica pozitivă a supraviețuit schimbării puterii, deci se poate.

6.4. MĂSURAREA IMPACTULUI ACTELOR NORMATIVE ASUPRA DREPTURILOR FUNDAMENTALE

În România, [legea](#) privind normele de tehnică legislativă impune instituțiilor publice care inițiază acte normative să includă o analiză preliminară a impactului actelor respective asupra drepturilor fundamentale. Aceasta este o prevedere introdusă în anul 2013, dar în general ignorată de inițiatorii actelor normative. Secțiunea din nota de fundamentare care se referă la acest subiect este în general lăsată necompletată.

Începând cu anul 2022, Guvernul a inițiat actualizarea modelelor documentelor necesare pentru fundamentarea noii legislații. În timpul dezbaterii publice, Coaliția ONG-uri pentru Cetățean a recomandat îmbunătățirea vizibilității secțiunii privind drepturile fundamentale, iar Guvernul a acceptat recomandarea. Așa cum ne așteptam, situația nu s-a schimbat semnificativ imediat. Începând cu toamna anului 2022, Coaliția

a inițiat un dialog cu departamentul relevant din cadrul Secretariatului General al Guvernului, cu Institutul Român pentru Drepturile Omului (IRDO) și cu instituția Avocatului Poporului, cu privire la modul de aplicare a acestor prevederi legale. Dialogul a fost continuat de colaborare, și s-a finalizat, în luna martie 2024, cu adoptarea de către Guvern a Ghidului privind evaluarea impactului reglementărilor asupra drepturilor omului. Documentul are scopul de a îndruma inițiatorii actelor normative.

Monitorizarea noastră arată o ușoară îmbunătățire a situației, după adoptarea ghidului, în sensul că, în majoritatea cazurilor, secțiunea relevantă a notei de fundamentare nu mai este lăsată necompletată. Chiar dacă mai este mult de lucru până când acest instrument va fi folosit sistematic și coerent, consemnăm un pas esențial înainte.

Autorii raportului:

CeRe: Centrul de Resurse pentru participare publică

Centrul pentru Inovare Publică

ActiveWatch

ApTi - Asociația pentru Tehnologie și Internet

Centrul FILIA

Asociația MozaiQ

Autorii raportului sunt membri ai Coaliției "ONG-uri pentru Cetățean"

Coaliția "ONG-uri pentru Cetățean" este formată din 25 de ONG-uri, care apără spațiul civic, drepturile civile și drepturile omului. Activitățile organizațiilor membre abordează subiecte precum educația, justiția socială, drepturile omului, protecția mediului, libertatea de expresie și buna guvernare. Atunci când se dorește restrângerea drepturilor civice sau când statul are derapaje, numai împreună, cetățeni și organizații neguvernamentale, putem face ceva.

Vă invităm să citiți despre acțiunile noastre comune pe www.stareademocrației.ro

Înscrieri la Newsletter: <https://www.stareademocratiei.ro/inscrie-te/>

Coaliția “ONG-uri pentru Cetățean” este susținută de Network of European Foundations, prin programul Civitates

Conținutul acestei publicații este responsabilitatea exclusivă a autorilor și nu reflectă neapărat punctele de vedere ale Network of European Foundations.

ONG — URI PENTRU CETĂȚEAN

facebook.com/ONGuripentruCetatean

www.stareademocratiei.ro

Iunie 2025, București